

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipalvelutyö

2015

Hanna Urpo

VAPAAEHTOISTOIMINTA TURUN LÄHIMMÄISPALVELUYHDISTYKSESSÄ

– Kotikuntaan hoitotyöntekijöiden näkökulma talossa tehtävään vapaaehtoistoimintaan

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Sosiaalipalvelutyö

Kevät 2015 | 44 + 2 Liitettä

Anssi Lähde

Hanna Urpo

VAPAAEHTOISTOIMINTA TURUN LÄHIMMÄISPALVELUYHDISTYKSESSÄ -KOTIKUNNAAN HOITOTYÖNTEKIJÖIDEN NÄKÖKULMA TALOSSA TEHTÄVÄÄN VAPAAEHTOISTOIMINTAAN

Tutkimuksessa tutkittiin vapaaehtoistoimintaa Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n ylläpitämässä Kotikunnaan vanhuskeskuksessa. Tavoitteena oli selvittää hoitotyöntekijöiden kokemuksia talon vapaaehtoistoinnasta, kuinka vaikuttavana he sen kokevat ja miten he sitä kehittäisivät. Vapaaehtoistoiminta on kuulunut talon toimintaan vuosikymmeniä, mutta hoitotyöntekijöiden näkökulmasta sitä ei oltu aikaisemmin tutkittu.

Yhdistys pyrkii olemaan vahva kansalaisvaikuttaja. Tämä näkyy aktiivisten vapaaehtoisten määrässä. Tavoitteena on myös tulevaisuudessa mahdollistaa hoitotyöntekijöiden ja vapaaehtoisten yhteistyö sosiokulttuurista toimintafilosofiaa noudattaen. Tutkimustuloksia hyödynnetään yhdistyksen vapaaehtoistoinnin kehittämiseksi.

Tutkimus oli laadullinen tutkimus. Haastattelut tehtiin teemahaastatteluin. Kohderyhmänä olivat hoitotyöntekijät, joita haastateltiin yhteensä kahdeksan. Kuusi työntekijää työskenteli muistisairauksiin erikoistuneissa yksiköissä ja kaksi asuinkodin puolella. Tutkimusaineisto on kerätty joulukuun 2014 ja tammikuun 2015 välillä. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin.

Vapaaehtoistoiminta koettiin yleisesti positiivisena hoitotyöntekijöiden keskuudessa. Sen nähtiin palvelevan erityisesti hyväkuntoisia asukkaita, koska toiminta on suuntautunut osastojen ja asuntojen ulkopuolelle. Vapaaehtoiset mahdollistavat vaihtelevamman arjen asukkailla virikkeiden myötä ja näin tukevat sosiokulttuurisen arjen toteutumista. Tähän työntekijöiden resurssit eivät riitä. Vapaaehtoisten nähtiin sitoutuneen toimintaan ja yhteisöön hyvin. Toisaalta heidän katsottiin myös itse saavan toiminnasta paljon. Tulevaisuudessa hoitotyöntekijät näkisivät mielellään vapaaehtoisia vielä enemmän osastoilla tarjoamassa virikkeitä ja antamassa kahdenkeskistä aikaa asukkailla. Se kuitenkin tiedostettiin, että toiminta lähtee aina vapaaehtoisista ja tapahtuu heidän ehdoillaan.

ASIASANAT:

Vapaaehtoistoiminta, kansalaisyhteiskunta, sosiaalipedagogiikka, sosiokulttuurinen innostaminen, sosiokulttuurinen vanhustyö, kolmas sektori, yhteisöllisyys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social Services | Social Service work

Spring 2015 | 44 + 2 Attachments

Anssi Lähde

Hanna Urpo

VOLUNTEERING IN LÄHIMMÄISPALVELUYHDISTYS RY -THE PRACTICAL NURSES' POINT OF VIEW TO THE VOLUNTEERING IN KOTIKUNNAS

In the study volunteering was examined at the old person center of Kotikunnas maintained by Turku Lähimmäispalveluyhdistys ry. The aim was to investigate three issues: what kind of experiences the practical nurses' have from the volunteering taking place in the organization, how effective they experience it and how they would develop it in the future. The volunteering has belonged to the operation for decades yet it has never been studied from the practical nurses' perspective.

The association tries to promote civic activity. This is seen in the number of the active volunteers. Additionally, it aims to make the professionals' and volunteers' co-operation possible also in the future by following a sociocultural operation philosophy. Therefore, the results of the study will be utilized to develop volunteering in Kotikunnas.

The research was a qualitative study. The data was collected by using theme interviews. A total of eight practical nurses were interviewed. Six of them worked in the units that specialized in memory illnesses and two people worked in the sheltered home help service. The research material was collected between December 2014 and January 2015. The content analysis method was used to analyze the research material.

The main finding of the study was that volunteering was experienced as positive matter among the practical nurses. Especially it was serving inhabitants in good condition because the activities are mainly directed to outside the care departments and apartments. The volunteers make everyday life more variable to the inhabitants by bringing the stimuli and this way support the sociocultural of everyday life. The resources of the practical nurses were not seen sufficient. The volunteers were committed to the operation and the community. They were considered getting a lot from the operation itself. Today, volunteers are a great assistance to the practical nurses. However, the help of the volunteers is hoped to be even greater in the future enabling more activities and bilateral time among inhabitants. All in all, it was well recognized that volunteering is happening on the volunteers' terms.

KEYWORDS:

Volunteering, civic society, social pedagogy, sociocultural inspiring, socio cultural work with the aged people, the third sector, community

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 SOSIAALI- JA TERVEYSALAN VAPAAEHTOISTOIMIJOITA MOTIVOIVAT JA OHJAAVAT TEKIJÄT	7
2.1 Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan taustalla	7
2.2 Kansalaistoiminta	10
2.3 Sosiaalipedagogiikka ikäihmisten kanssa tehtävän työn tausta teoriana	11
2.4 Sosiokulttuurinen innostaminen ikäihmisten parissa	12
3 SOSIOKULTTUURINEN TOIMINTA VANHUSTYÖSSÄ	15
3.1 Sosiokulttuurinen vanhusyö	15
3.2 Kolmannen sektorin erityispiirteet vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta	17
3.3 Vapaaehtoistoiminta Kotikunnaassa	18
3.4 Kotikunnas	20
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE	21
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT	22
5.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusote	22
5.2 Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmä	23
6 VAPAAEHTOISET TUKEVAT ASUKKAIDEN SOSIOKULTTUURISEN ARJEN TOTEUTUMISTA	26
6.1 Taustatiedot tutkimukseen osallistuneista	26
6.2 Hoitotyöntekijöiden määritelmä vapaaehtoistoiminnasta	26
6.3 Millaisia positiivisia ja negatiivisia kokemuksia hoitotyöntekijöillä on vapaaehtoistoiminnasta?	26
6.4 Kuinka vaikuttavana työntekijät kokevat vapaaehtoistoiminnan?	30
6.5 Miten työntekijät kehittäisivät vapaaehtoistoimintaa?	31
6.6 Tulosten yhteenveto	33
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	34
7.1 Johtopäätökset tutkimustuloksista ja kehittämis ehdotus	34
8 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	39

8.1 Laadullisen tutkimuksen luotettavuus	39
8.2 Eettisesti kestävä tutkimus	39
8.3 Pohdinta	40

LÄHTEET	42
----------------	-----------

LIITTEET

- Liite 1. Kirje haastateltaville.
- Liite 2. Teemahaastattelurunko.

KUVIOT

Kuvio 1. Hoitotyöntekijöiden positiiviset kokemukset vapaaehtoistoiminnasta.	27
Kuvio 2. Hoitotyöntekijöiden negatiiviset kokemukset vapaaehtoistoiminnasta.	29
Kuvio 3. Hoitotyöntekijöiden näkemys vapaaehtoistoiminnan vaikuttavuudesta.	30
Kuvio 4. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen hoitotyöntekijöiden näkökulmasta.	32

1 JOHDANTO

Vapaaehtoistoimintaa on ollut Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n Kotikunnaassa vuosikymmenet. Vapaaehtoiset käyvät päivittäin osallistuen toimintaan omien ehtojensa mukaan, joko itse toimintaa toteuttaen tai talon tilaisuuksiin asukkaiden kanssa osallistuen. Kotikunnaassa järjestetään paljon erilaisia tilaisuuksia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Yhdistys tarjoaa asumispalveluita ikäihmisille ja muistisairaille. Lisäksi se tarjoaa ohjelmaa kotona asuville eläkeläisille ja päivätoimintaa kotona asuville muistisairaille. Toiminta-ajatuksena on edistää ikääntyvien tasa-arvoista hyvinvointia muun muassa tukemalla kansalaistoimintaa. (Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n toimintasuunnitelma 2014, 3.)

Tutkimuksessani selvitin millaisia kokemuksia Kotikunnaassa työskentelevillä hoitotyöntekijöillä on talossa tehtävästä vapaaehtoistoinnasta, miten vaikuttavana he sen näkevät ja miten he sitä kehittäisivät. Tutkimus oli kvalitatiivinen tutkimus ja tutkimusmenetelmänä käytettiin yksilöteemahaastatteluja. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimuksen toisessa luvussa käydään läpi vapaaehtoistoimintaa yhteiskunnallisella ja yksilöllisellä tasolla. Sen taustalla vaikuttaa yhteiskunnallisella tasolla kansalaisyhteiskunta ja yksilötasolla muun muassa yhteisöllisyys. Ikäihmisten kanssa tehtävän työn taustateoriana on sosiaalipedagogiikka ja sosiokulttuurista innostamista ajatellaan tapana toteuttaa vapaaehtoistoimintaa. Kolmas luku käsittelee sosiokulttuurisen vanhustyön ulottuvuuksia, kolmannen sektorin erityispiirteitä vapaaehtoistoinnin näkökulmasta ja esitellään Kotikunnas ja siellä tehtävän vapaaehtoistoinnin piirteet. Neljännessä luvussa käydään läpi tutkimuksen tarkoitus ja tavoite ja viidennessä luvussa aineistonkeruu ja analyysimenetelmät. Kuudennessa luvussa esitellään tutkimustulokset, seitsemännessä johtopäätökset ja kehittämissuhteet ja viimeisenä lukuna on tutkimuksen luotettavuus, eettisyys ja pohdinta.

2 SOSIAALI- JA TERVEYSALAN VAPAAEHTOISTOIMIJOITA MOTIVOIVAT JA OHJAAVAT TEKIJÄT

2.1 Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan taustalla

Vapaaehtoistoiminta on syntynyt perinteisen yhteisöllisyyden sisällä. Se on perua agraariyhteiskunnasta, jossa naapurit auttoivat toisiaan suuritöisissä maataloustöissä. Naapuriapuun liittyi myös huolenpito toisista ihmisistä. Tällaiseen auttamiseen liittyvä vapaaehtoistoiminta syntyi myös aikoinaan kaupunkiyhteisöissä. Nykypäivän 2000 –luvun Suomessa yhteisöllisyys on erilaista kuin 1950 –luvulla. Yhteisöllisyyden häviämisen sijata voidaan puhua yhteisöllisyyden muuttumisesta, jota myöhemmin kuvataan yksilöllisenä yhteisöllisyytenä. (Harju 2005, 72-73.)

Vapaaehtoistoiminta voidaan määritellä neljän tekijän mukaan, se on palkaton, vapaasta tahdosta kumpuavaa yleishyödyllistä toimintaa ja usein organisoitu jonkin tahon avustuksella (Pessi & Oravasaari 2011, 10; Nylund & Yeung 2005, 15). Lisäksi sen voi katsoa olevan, avointa kaikille, siinä tapahtuu epävirallista oppimista ja sitä tehdään yleisimmin osa-aikaisesti (Csordás 2012, 11).

Lähes 37% suomalaisista osallistuu johonkin vapaaehtoistoimintaan, eli lähes kaksi viidestä (Yeung 2002, 61). Maamme on vapaaehtoistoiminnan aktiivisuudessa hyvää eurooppalaista tasoa. Vapaaehtoistyön ilmiöstä on käytetty eri nimityksiä yhteiskunnallisen aikakauden mukaan. Niitä ovat pitkältä aikaväliltä katsoen talkootyö, armeliaisuus ja viimevuosikymmenten mukaan vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö. Vertaisuutta ja vapaaehtoisuutta erottaa se, että vertaisuus perustuu samaa kokeneiden auttamiseen ja vapaaehtoistoiminta erilaisista lähtökohdista tulevien ihmisten kohtaamiseen. (Nylund & Yeung 2005, 14.)

Vapaaehtoistoiminnan voi katsoa lähtevän aktiivisesta kansalaisuudesta, jonka päämääränä on yhteisen hyvän tavoittelu. Sen katsotaan tarkoittavan neljää asiaa: identiteettiä, osallistumista, kohtaamista ja välittämistä. Identiteetti on

ydin ja kuvaa arvomaailmaa. Osallistuminen konkretisoi aktiivisen kansalaisuuden. Vapaaehtoistoiminta on yksi hedelmällisimmistä tavoista tuottaa osallistumista ja osallisuutta. (Harju 2005, 68-69.)

Oleellista on puhua myös tekijöistä, jotka motivoivat ja sitouttavat yksilöitä toimintaan. Terve itsekkyyks toimii vapaaehtoistoiminnan motiivina. Toiminta on vastavuoroista, myös vapaaehtoinen saa jotain itselleen, kuten itseluottamusta, mahdollisuuden kehittää itseään ja mielekästä tekemistä. (Lehtinen 1997, 7.) Ikäihmisten keskuudessa motiiveina useimmiten vaikuttaa vapaaehtoistoiminnan avulla saavutettava uudelleen sosiaalistuminen, yhteisöön kuulumisen tunne ja pyyteetön asenne (Csordás 2012, 20). Sen on katsottu myös pidentävän toimijan elinikää vahvistamalla terveyttä (Lehtinen 1997, 114).

Vapaaehtoistoiminta nähdään yhteisöllisenä toimintana, jossa yksilötasolla tärkeäksi nousee itsetuntoon ja arvostukseen liittyvät asiat, kuten tunne hyödyllisyydestä. Omaehtoisessa toiminnassa on vastavoimaa työelämän kovemille arvoille. Voidaan osallistua esimerkiksi omien harrastusten avulla ja nauttia eri perustein syntyvästä arvostuksesta kuin työyhteisössä. Toisaalta toiminnassa voi myös kartuttaa taitoja, joille on käyttöä työelämässä. (Raninen ym. 2008, 113-114.)

Yhteiskunnallisella tasolla yhteisöllisyys liittyy kansalaisyhteiskuntaan, se nähdään tämän yhtenä periaatteena. Yhteisöllisyys 2000 -luvun suomessa on yksilöllistä yhteisöllisyyttä. Sillä tarkoitetaan yhteisöllisyyttä, joka jättää tilaa ihmisen yksilöllisyydelle. Vapaaehtoistoiminnan nähdään keskittyvän sille alueelle, joka itselle koetaan tutuksi. (Harju 2005, 73.)

Tulevaisuudessa vapaaehtoistoiminta tulee luultavasti muuttumaan siten, että työavun osuus vähenee koska, elintason noustessa työpanos voidaan korvata rahalla. Samalla hyvinvointiyhteiskunnan ajatellaan huolehtivan kanssaihmisistä ja maksamalla verot katsotaan oman avun lähimmäisavusta tulevan hoidetuksi. Kuntien varat eivät mahdollista sellaista palveluverkon ja tason ylläpitoa johon suomalaiset ovat tottuneet. Siksi, esimerkiksi laitoksissa asuvien vanhusten aut-

taminen nähdään uutena ilmiönä. Ihmiset auttavat hoitohenkilökuntaa omalla työpanoksellaan. (Harju 2005, 74-75.)

Lahjoitusten määrä tai arvo voi elintason noustessa kasvaa mutta, jos vapaaehtoistyön taustalla vaikuttaa terve itsekkyyys tai kiinnittyminen yhteisöön ja niiden kautta saavutettavat asiat ei omaa työpanosta varmasti haluta korvata rahalla.

Suomen Tasavallan presidentti Sauli Niinistö puhui Yhteisvastuukeräyksen avaus puheessaan (1.2.2015) siitä, että virallinen tuki- ja palvelujärjestelmä eivät pysty Suomessakaan antamaan kaikkea tarvittavaa apua, ja köyhyyden ohella esimerkiksi yksinäisyys ja sairaudet ovat merkittäviä ongelmia. Tukea tarvitaan monesti enemmän kuin mitä yhteiskunta pystyy tarjoamaan. Vuoden 2015 Yhteisvastuukeräys keskittyy köyhyyteen ja siinä pyritään netin välityksellä saattamaan yhteen avun tarjoajia ja tarvitsijoita. Tämä on hyvä esimerkki modernista vapaaehtoistoiminnasta. Niinistön mukaan vahvan kansalaistoiminnan tarve julkisten palvelujen rinnalla merkitsee paljon erityisesti näinä aikoina kun haetaan kustannustehokkuutta palvelun tuotannossa.

1990-luvun lamasta asti säästötoimet ovat jääneet päälle polkuriippuvuutena ja tämä näkyy etenkin ikääntyvien palvelujen painottumisena julkisista palveluista yksityisiin omais- ja vapaaehtoistyöhön. Hyvinvoinnin ammattilaisen työssä vastuupuhe ilmenee lisääntyneenä kustannus-, vaikuttavuus-, ja laatupuheena, mikä voi kaventaa eettistä toimintatilaa. Samalla vastuuta nähdään siirtyneen julkisesta kansalaisten, perheiden ja yhteisöjen varaan. (Hakonen 2008, 94.) Tulevaisuudessa uhkana voi olla se, että järjestöiltä voidaan odottaa liikaa ammattilaisten työhön painottuvaa vapaaehtoistoimintaa. Tämä voisi vapaaehtoistoiminnassa johtaa liikojen paineiden alla sen epäonnistumiseen ja loppumiseen kokonaan. (Harju 2005, 59.)

Kansalaisyhteiskunta syntyy aktiivisista ja motivoituneista kansalaisista. Vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että valtion turvaamien oikeuksien ja vapauksien puitteissa vapaaehtoiset voivat auttaa vapaaehtoisella työllä. Valtion toimintapiiriin kuuluu lainsäädäntö. Ja siten se määrittää toiminta-

nan rajat laissa. Verotusoikeuden omaavien kuntien kautta hoidetaan julkiset peruspalvelut. Kolmantena elementtinä valtion ja kuntien lisäksi on vielä liike-elämä ja markkinat, johon kuuluu taloudellisen voiton tavoitteluun kuuluvat toiminnot. Edellisiä (valtiota, kuntia ja liike-elämää) täydentää kansalaisyhteiskunta, johon kuuluvat esimerkiksi yhdistykset. Kansalaisyhteiskuntaa ilmentää yhteisöllisyys ja se tavoittelee yhteistä hyvää. (Harju 2005, 65-67.) Vapaaehtoistoiminnan katsotaan edellisen perusteella kuuluvan kansalaisyhteiskuntaan ja vastuun siitä kantaa esimerkiksi yhdistykset. Siten kolmannella sektorilla on tärkeä rooli kansalaistoiminnan ja kansalaisyhteiskunnan vahvistajana.

2.2 Kansalaistoiminta

Kansalaistoiminnan tunnusmerkkinä on, että ihminen käyttää omaa työpanostaan. Kansalaistoiminta ja vapaaehtoistoiminta eivät ole toistensa synonyymejä. Tuttavuuteen perustuvaa vapaaehtoistoimintaa ei lasketa kansalaistoiminnaksi. Vapaaehtoistoiminta lasketaan kansalaistoiminnaksi jos se suuntautuu yhteiseksi hyväksi. (Harju 2003, 10-11.)

Keskeisin osa suomalaista kansalaistoimintaa tehdään kansalaisjärjestöissä. Kansalaisjärjestö on rekisteröity tai rekisteröimätön yhdistys, joka toimii tietyn päätetyn tarkoituksen hyväksi paikallisesti, alueellisesti ja tai valtakunnallisesti sekä sillä on toimintaorganisaatio ja taloudenhoito. Kansalaisjärjestön päämäärä on aina yleishyödyllinen. (Harju 2003, 12-13.) Turun lähimmäispalveluyhdistys ry:n Kotikunnas on yleishyödyllinen ja voittoa tavoittelematon sosiaali- ja terveysalan yhdistys. Toiminta-ajatuksessa on määritelty yhdeksi osa-alueeksi kansalaistoiminnan tukeminen. Kotikunnaassa kansalaistoiminta ilmenee aktiivisten vapaaehtoisten määrässä. Taustalla vaikuttaa yhdistysorganisaatio, jonka tavoitteena on olla aktiivinen ja arvostettu yhteistyökumppani yli sektorirajojen. Yhdistys toimii puheenjohtajana Vapaaehtoisen vanhustyön kehittämissä ja aktiivijäsenenä Turun Seudun Valikko – ryhmässä. (Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n toimintasuunnitelma 2014, 3-4)

2.3 Sosiaalipedagogiikka ikäihmisten kanssa tehtävän työn tausta teoriana

Sosiaalipedagogiikan tehtävä ikäihmisten parissa on sellaisen sosiaalisen kasvatuksen aikaansaaminen, joka auttaa yksilöä yhteiselämään toisten kanssa. Ikäihmisten kanssa keskitytään vanhuuden vahvistamiseen normaalina ihmiselämään kuuluvana vaiheena. Erityistehtävä sosiaalipedagogiikalla on syrjäytyneiden tai onnettomien ihmisten parissa, etenkin niiden jotka elävät laitoksissa. (Kurki 2007, 30-31.)

Hämäläisen (2010, 10) mukaan sosiaalipedagoginen ajattelu ja toiminta, nojautuvat käsitykseen ihmisestä aktiivisena toimijana. Ajattelun juuret ovat uuden ajan ihmiskuvassa. Sillä tarkoitetaan sitä, että ihminen voi omalla toimillaan vaikuttaa yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja on myös siitä vastuussa.

Myös Kurjen (2001, 71) mukaan ihmiskuvan kysymykset ovat yleisiä sosiaalipedagogisen keskustelun yleiskysymyksiä, erityisesti etiikka. Sosiaalipedagogiikan moraalit liittyvät kultaiseen sääntöön: ”kaikki mitä tahdotte ihmisten tekevänsä teille, tehkää se heille”. Lauseessa ilmenee hyvin keskeiset asiat sosiaalipedagogiikan ja vapaaehtoistyön yhdistyessä: yhteistoiminnallisuus ja yhteisen hyvän tavoittelu.

Sosiaalipedagogiikka keskittyy niihin kasvuprosesseihin, joiden kautta ihminen saavuttaa yhteiskunnallista toimintakykyä, subjektiivista osallisuutta ja elämänhallintaa. Käytännössä se tarkoittaa edellytyksiä kasvuprosesseille, mikä vaatii luovuutta ja kekseliäisyyttä. Sosiaalipedagogiikassa ei ole olemassa valmiita kaavoja tai tekniikoita toteuttaa sitä, koska ajatus aidosta kohtaamisesta pedagogisena suhtena on lähtökohtana. (Hämäläinen 2010, 10.)

Nivalan (2010, 112) mukaan sosiaalipedagoginen kansaliskasvatus tähtää siihen, että yhteiskunnan eri osa-alueilla saataisiin aikaan kansalaistoimintaa. Hän tarkastelee osallistumista nimenomaan sosiaalipedagogisen toiminnan peruseriaatteena. Erilaisen osallistumisen aikaansaaminen on sosiaalipedagogisen toiminnan tavoite, ja osallistuminen eri muodoissaan on keskeinen käytännön työn menetelmä.

Yksi sosiaalipedagogiikan periaatteista on yhteistoiminnallisuus. Yhteistoiminnalliseen osallistumiseen vaikutteita luo sosiokulttuurinen innostaminen. Sosiokulttuurinen innostaminen voidaan nähdä projektitoimintana jossakin yhteisössä ja sen tarkoituksena on saada aikaan kehitysprosesseja. (Nivala 2010, 117-118.) Sosiokulttuurinen toiminta on Kotikunnaassa tehtävän vapaaehtoistoiminnan viitekehys. Vapaaehtoistoiminta lähtee vapaaehtoisista ja he määrittelevät ne tavat ja toiminnot joilla he haluavat osallistua. Tärkeää on löytää sellaisia asioita, joita he kokevat omakseen ja, joita he haluavat jakaa asukkaiden kanssa. Samalla yritetään löytää sellaiset asukkaat, jotka kokevat saman kiinnostuksen kohteen omakseen. Tavoitteena on saada aikaan osallistumista ja vuorovaikutusta.

Sosiaalipedagogisessa, osallistavassa toiminnassa, on tärkeää vaikuttaa toimintaympäristöön siten, että se on turvallinen ja tarjoaa osallistumisen mahdollisuuksia. Toiminnallisten valmiuksien lisäksi on tärkeää huomioida asenteellisten valmiuksien kehittäminen, kuten avoimuus ja ennakkoluulottomuus. (Nivala 2010, 114-116.) Ympäristö ja ihmiset ympäristössä ovat joko toiminnan esteenä tai sitä edesauttavana tekijänä. Molemmilla on tärkeä rooli. Laitoksessa tehtävää vapaaehtoistoimintaa ajatellen hoitotyöntekijät ovat tärkeässä roolissa.

Työntekijöiden näkökulmasta sosiaalipedagogiikan katsotaan liittyvän ajatusmalleihin. Sellaisen työntekijän kohdalla, jonka ajattelun taustalla vaikuttaa sosiaalipedagogiikka ja, jonka voidaan sanoa olevan sisäistänyt sen ajattelumallit, hänen ammatillisen kasvunsa voidaan katsoa syntyvän kriittisestä ajattelusta ja kyvystä saada yksilöissä ja yhteisöissä oleva hyvä liikkeelle ja näkyviin. (Kaljonen 2005, 20.)

2.4 Sosiokulttuurinen innostaminen ikäihmisten parissa

Sosiokulttuurinen innostaminen juontaa juurensa sosiaalipedagogiikasta (Hämäläinen 2010, 5). Se on syntynyt vapaaehtoistoiminnan pohjalta Ranskassa toisen maailmansodan jälkeen. Innostaminen on arkipäivän sosiaalisen toiminnan, tiedostamisen ja muutoksen väline. Innostamisen rakenteissa on aina mu-

kana kolme ulottuvuutta: sosiaalinen, pedagoginen ja kulttuurinen. Nämä vaikuttavat myös vapaaehtoistoiminnan taustalla. Tavoitteena on ihmisten yhteisöllinen sitouttaminen ja heidän persoonallisten arvojensa kehittyminen. (Kurki 2001, 73.)

Innostaminen on löydetty hyväksi tavaksi toimia kentällä. Kyseinen aate myös vastaa hyvin nykyhetken tarpeisiin. Yhteiskunnassa tapahtuneet ja edelleen käynnissä olevat rakenteelliset muutokset ovat osaltaan vahvistaneet kansalaisyhteiskuntaa ja kolmatta sektoria. Tarvittiin menetelmiä, joiden avulla voitiin aidosti herätellä ihmisten tietoisuutta ja lisätä vuorovaikutusta. Tavoitteena on välttää vieraantumista ja välinpitämättömyyttä. (Kurki 2007, 75.)

Sosiokulttuurinen innostaminen laitoksessa käsittää kaiken sen, mitä siellä tehdään. Se ei tarkoita erillisiä ohjelmia vaan se on koko laitoksen toiminta, teorian ja käytännön vuorovaikutus. Tavoitteena on asukkaiden kohdalla täyspäiväisen arjen toteutuminen. Perustarpeista huolehditaan ja sosiaalista elämää tuetaan. (Kurki 2007, 100.) Sosiokulttuurisen innostamisen avulla voidaan rakentaa niin vapaaehtoisille kuin asukkaille yhteisiä toiminnallisia ja virikkeellisiä työmuotoja, joiden avulla mahdollistetaan aloitteellisuus, osallisuus ja vuorovaikutuksellisuus (Nietosvuori 2008, 139-140). Ympäristön merkitystä innostamisessa ei saa unohtaa. Tilat on pidettävä siisteinä ja ehjinä ja yhdessä voidaan miettiä miten viihtyvyys syntyy (Kurki 2007, 102).

Ammattilaisen osalta sosiokulttuurinen innostaminen voi vaatia sekä ajattelutavan, että ammatillisten käytännöiden muutosta. Erilaisten laitosten tavat toimia ovat usein syntyneet hiljalleen, eikä niitä yleensä tarkastella kriittisesti. Työta-voista poikkeaminen voidaan kokea uhkana hyvinvoinnille. On siis tärkeää, että ammattilaiset ovat sisäistäneet sosiokulttuurisen toiminnan käytännöt ja osaavat soveltaa niitä osana työtään. (Kurki 2007, 106-104.)

Tavoitteiksi innostamisessa voidaan asettaa itsemääräämisoikeuden, psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin tukeminen, identiteetin vahvistaminen ja samalla taistellaan eristäytymistä ja sulkeutumista vastaan (Kurki 2007, 102-105). Van-

hustyössä innostajana voi toimia esimerkiksi: kasvattaja, ohjaaja, päivätoiminnan työntekijä, taiteilija tai vapaaehtoinen (Liikanen 2011, 9).

3 SOSIOKULTTUURINEN TOIMINTA VANHUSTYÖSSÄ

3.1 Sosiokulttuurinen vanhusyö

Sosiokulttuurisessa vanhustyössä keskitytään arjessa oleviin voimavaroihin ja niiden tukemiseen. Tietoisesti vältetään ongelmakeskeistä lähestymistapaa. (Kurki 2007, 30-31; Liikanen 2011, 8-9.)

Ikäihmisten kanssa tehtävässä työssä voidaan erottaa kaksi toisiaan tukevaa aluetta. Tässä apuna toimii Abraham Maslowin vuonna 1943 ensimmäisen kerran esittämä klassinen tarvehierarkia, joka käsittää fysiologiset, turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden ja rakkauden, arvonannon ja itsensä toteuttamisen tarpeet. Hierarkiassa perustana ovat perustarpeet, joiden tulee olla tyydytettynä ennen kuin korkeamman tason tarpeet ovat tyydytettävissä. Ikäihmisten parissa tehtävän yleisen työn alueella keskitytään tyydyttämään hierarkian alemman tason tarpeet, kuten ravinto ja puhtaus. Edelliset ovat välttämättömiä, mutta ylemmän tason tarpeet ovat tärkeitä onnellisuuden kannalta. Toinen alue vanhustyössä on sosiaalikasvatuksellinen alue, johon tähdätään ylemmän tason tarpeissa. (Kurki 2007, 78-79.)

Nykyään ihmisillä on mahdollisuus vanheta lisääntyneen hyvinvoinnin ja koulutuksen johdosta. Ikäihmisten hyvinvoinnille on edellytykset, jos huomioidaan se, että ikääntymiselle on fyysiset, henkiset, sosiaaliset, terveydelliset, taloudelliset ja kulttuuriset ulottuvuutensa. (Liikanen 2011, 4.) Tämä koskee myös julkisen sektorin vastuuta ja sitoutumista ikäpolitiikkaan. Tähän politiikkaan kuuluu hyvien edellytysten luominen senioreille tukemalla ikääntyviä kansalaisia heidän elämänsuunnitelmissaan, vaihtoehtojen ja uusien valintojen mahdollistaminen elämänsuunnitelman eri vaiheissa sekä vastuunkantaminen ikääntyvien syrjäytymisriskeistä. (Hakonen 2008, 34.)

Sosiokulttuurisen vanhustyön toteutumiseen voidaan katsotaan vaikuttavan asukas, hoitotyöntekijä (hoitaja-innostaja), omainen ja vapaaehtoistoimija. Edellä mainitut ovat toimijat. Muita osatekijöitä ovat asukkaan persoona, toimintaky-

ky, sosiokulttuurinen innostaminen, aktiviteetit ja merkityksellinen elämä. (Sallila-Tähtinen 2011, 46.)

Kotikunnaassa sosiokulttuurisessa vanhustyössä huomioidaan toimintakyky ja voimavarat. Hoitajien näkökulmasta aikaa kuluu paljon asukkaiden perushoittoon, mutta sosiokulttuurisen vanhustyön mukaan hoitotilanteisiin voidaan liittää vuorovaikutusta. Se on myös sitä, että vapaaehtoisia tukemalla työntekijät samalla tukevat välillisesti asukkaan sosiokulttuurisuutta ja virikkeellisyttä. Vapaaehtoisten osalta se tarkoittaa osallistumista toimintaan. Taustalla tavoite merkityksellisestä elämästä. (H. Norokallio, henkilökohtainen tiedonanto, 10.12.2014)

Vapaaehtoistoiminnalla ja palkkatyöllä on molemmilla paikkansa ja tehtävänsä vanhustyössä. Ne täytyy nähdä toistensa täydentäjinä eikä kilpailijoina. Tarkoituksena ei ole palkkatyön teettäminen vapaaehtoisilla vaan tilan antaminen vapaaehtoistoiminnalle. Kun ammatillinen työ ja vapaaehtoistoiminta toimivat rinnakkain täytyy molempien vastuut ja oikeudet määritellä selkeästi. (Punainen Risti ym. 03/04, 16.) Kinnunen (2009, 51) on tutkinut opinnäyteyössään ammatityöntekijöiden kokemuksia vapaaehtoistoiminnasta vanhusten palvelutalossa. Tutkimuksen mukaan hoitotyöntekijöiden riittävä tuki vapaaehtoisille on tärkeää. Pidettiin tärkeänä sitä, että työntekijät ehtisivät tarvittaessa ohjata vapaaehtoisia. Lisäksi haluttiin yhteneväiset ohjeet siihen kuinka vapaaehtoiset huomioitaisiin arkipäivän toiminnoissa.

Sosiokulttuurisessa vanhustyössä, kun vapaaehtoiset toimivat ikäihmisten parissa tulisi vapaaehtoiset nähdä mahdollisuutena. He voisivat olla mukana kehittämässä aktiviteetteja ja samalla heidät nähtäisiin dynamisoimassa talon toimintaa ja asukkaiden elämää. (Kurki 2007, 134.)

3.2 Kolmannen sektorin erityispiirteet vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta

Toiminta-ajatus eli se, miksi organisaatio on olemassa erottaa hyvinvointipalveluja tuottavia organisaatioita. Tämä heijastuu myös niissä tehtäviin projekteihin. Julkisen organisaation toiminta-ajatusta voi kuvata yleisen edun tavoittelulla, kun taas yksityisen organisaation toiminta-ajatus on palveluiden toteuttamisen ja yksityisten omistajien intressien välillä. Kolmas organisaatio tyyppi eli kolmannen sektorin organisaatiot pyrkivät sovittamaan yhteen yleisen palveluperiaatteen ja jäsenkunnan tarpeet. Kolmanteen sektoriin kuuluu järjestöt ja yhdistykset. (Paasivaara ym. 2013, 54.) Samalla kolmas sektori vastaa kansalaisyhteiskunnasta, mikä tekee siitä tärkeän vapaaehtoistoimintaa ajatellen.

Kuntien ja kolmannen sektorin osalta Suomen katsotaan kuuluvan pohjoismaiseen malliin. Tämä tarkoittaa sitä, että yhdistykset toimivat vuorovaikutuksessa kuntien ja valtion viranomaisten kanssa ja erityisesti hyvinvointipalvelujen tuottamiseksi. Eurooppalaisessa mallissa sen sijaan kolmannen sektorin voittoa tavoittelemattomat taloudelliset organisaatiot hoitavat suuren osan palveluntuotannosta. (Paasivaara ym. 2013, 55.) Suomalaiselle kolmannelle sektorille on tyypillistä mm. yleishyödyllisyys, eettisyys, voittoa tavoittelemattomuus ja vapaaehtoisuus (Harju 2003, 15).

Seppälä (2011, 63) selvittää sosiaali- ja terveysjärjestöjen roolia, kumppanuutta ja osaamista julkisessa palvelujärjestelmässä. Hänen tutkimuksessaan tuli esille, että järjestöjä pidetään asiantuntijoina mutta asiantuntijuutta on monenlaista. Asiantuntijuus liitetään usein ammatillisuuteen mutta asiantuntijuus voidaan nähdä myös maallikkouteen liittyvänä. Erityispiirteeksi järjestöjen asiantuntijuuksessa nousi kokemuksellinen asiantuntijuus ja sen hyödyntäminen. Kokemuksellisella asiantuntijuudella tarkoitetaan vertaistukea.

Kotikunnaassa toimivat vapaaehtoiset ovat pääasiassa eläkeläisiä. Tavallaan he toimivat jossakin määrin myös vertaisina asukkaille, koska ikääntyneinä heillä voi olla takana samanlaisia elämänkokemuksia kuin asukkailla. Vapaaehtoisilla on elämänkokemuksensa myötä maallikkouteen liittyvää kokemuksellista asiantuntemusta.

Järjestöjen uhkana nähdään se, jos ne alkavat liikaa toimia palvelujärjestelmän tuottajana osana markkinoita. Sen myötä omaleimaisuus ja innovatiivisuus häviää. Myös matalan kynnyksen toimijuus on säilytettävä. Toimintaa ei voida mitata taloudellisin mittarein, mutta niillä on kuitenkin merkittävä rooli osallisuuden lisäämisessä. (Baines ym. 2010, 338; Seppälä 2011, 65.) Tilaaja-tuottaja-malli on yleistynyt. Se tarkoittaa palvelujärjestelmässä sitä, että kunnat vähentävät omaa palvelun tuotantoaan ja siirtyvät kilpailuttamaan hyvinvointipalveluja sekä siirtävät palveluita yksityissektorin ja kolmannen sektorin tuotettavaksi. (Hakonen 2008, 93-94.)

Turun lähimmäispalveluyhdistyksessä toimiva Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama Avoimet Ovet -hanke on linjannut toiminnan suuntautuvan sosiokulttuurisen viitekehyksen alle. Tavoitteena on yhteisöllisyyden lisääminen kotona asuvien ikäihmisten keskuudessa ennaltaehkäisevien toimintojen ja vapaaehtoistoiminnan yhteistyöllä. (Avoimet Ovet –hanke 2013-2015 hankesuunnitelma 2014, 16.) Tämä kuuluu innovatiivisuuteen, joka on tyypillistä kolmannen sektorin toiminnalle. Sosiokulttuurisella lähestymistavalla lähestytään kohdennettuja ikäryhmiä ja aktivoidaan heitä osallistumaan vapaaehtoistoimintaan.

3.3 Vapaaehtoistoiminta Kotikunnaassa

Kotikunnaassa oli vuoden 2013 aikana mukana kolmisenkymmentä vapaaehtoista. He tekivät yhteensä 2200 tuntia vapaaehtoistyötä (Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n toimintakertomus 2013, 2). Vapaaehtoiset ovat suurimmaksi osaksi eläkeläisiä. Muutos elämäntilanteessa vaikuttaa useimmiten vapaaehtoistoimintaan hakeutumiseen. Työelämä kytkee ihmisen kiinteästi yhteiskuntaan. Kun työsuhde katkeaa joko eläkkeelle jäämisen kautta tai muun kautta, yksilö etsii muita muotoja kiinnittyä yhteiskuntaan. Olennaista on myös se, että eläköityminen tai työttömyys tarkoittaa vapaa-ajan lisääntymistä, mikä on edellytys vapaaehtoistoiminnalle. Myös oma henkilökohtainen elämänkriisi tai vaikea elämänvaihe voi toimia kiinnostuksen herättäjänä ja motivoida auttamaan muita. (Hänninen-Mykkänen 2007, 23.)

Vapaaehtoiset itse kuvaavat sitoutumistaan toimintaan Kotikunnaassa tehdyn tyytyväisyyskyselyn mukaan siten, että se piti yllä omaa virkeyttä ja kasvatti itseluottamusta. (Pollari ym. 2013, 2)

Vapaaehtoistoiminta tarjoaa myös uusia ihmissuhteita ja yhteisöllisyyden kokemuksen. Toiminnassa mukana olevat yksilöt muodostavat yhteisön, jossa voitavata erilaisia ihmisiä, joita yhdistää vapaaehtoistoiminta. Toimintaympäristön voidaan kuvata olevan ”kyläyhteisö”, jossa huolehditaan myös itselle tuntemattomista ihmisistä. (Hänninen-Mykkänen 2007, 23.)

Toimintaan hakeutuessaan vapaaehtoiset tekevät sopimuksen, jossa määritellään tehtävät. Tehtävät voivat olla esimerkiksi kerhon vetämistä tai ulkoilua ja talon tapahtumissa asukkaiden avustamista. Ei kuitenkaan mitään hoitohenkilökunnalle kuuluvia tehtäviä. (S. Järvenpää, henkilökohtainen tiedonanto, 10.12.2014.)

Vapaaehtoiset saavat perus- ja jatkokoulutuksia. Peruskoulutus toteutetaan teemalla ”Vapaaehtoistoiminta vanhusten parissa”. Lisäksi heillä on vastuu- ja vahinkovakuutus siltä varalta, että asiakkaalle sattuu jotakin tai itse vapaaehtoinen loukkaa itsensä tehtävää toimittaessaan. Vapaaehtoiset saavat myös kulkukorvausta. (H. Norokallio, henkilökohtainen tiedonanto 10.12.2014.) Lisäksi heille järjestetään yhteisiä tapaamisia, kuten palavereita ja virkistystä heidän toiveidensa mukaan. Näin vahvistetaan ryhmähenkeä ja yhteenkuulumisen tunnetta. (Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n toimintasuunnitelma 2014, 11.)

Kotikunnaassa vapaaehtoiset osallistuvat talon tapahtumiin, kuten ystävätansseihin, teemapäiviin ja taidetapahtumiin sekä toimivat peli- ulkoilu- ja juttukaverina asukkaille. Talossa järjestetään viikoittain esityksiä tai muita tapahtumia joihin talon asukkaat voivat kokoontua. Talossa vieraillee muusikoita ja taiteilijoita jotka mahdollistavat laadukkaan ja vaihtelevan ohjelma tarjonnan. Lisäksi tehdään yhteistyötä muun muassa Turun taideakatemia kanssa. Kotikunnaan erityisosaamista ovat vapaaehtoistoiminta muistisairaiden parissa sekä luovien ja toiminnallisten menetelmien käyttö vapaaehtoistoiminnassa. Viitekehyksenä

toimii sosiokulttuurinen vanhustyö. (S. Järvenpää, henkilökohtainen tiedonanto, 10.12.2014.)

3.4 Kotikunnas

Kotikunnas on Turun lähimmäispalveluyhdistys ry:n ylläpitämä ja se sijaitsee Luolavuoren kaupunginosassa. Yhdistys on yleishyödyllinen ja voittoa tavoittelematon sosiaali- ja terveysalan järjestö. Toiminta-ajatuksena on edistää ikään-tyvien tasa-arvoista hyvinvointia tarjoamalla yksilöllisiä kuntoutumis- asumis-, hoiva- ja tukipalveluita sekä tukemalla kansalaistoimintaa. Koko toiminnan läpäisevänä teemana on yhteisöllisyys. Raha-automaattiyhdistyksen tukeman Avoimet Ovet –hankkeen myötä yhteisöllisyyden käsite laajentuu koskettamaan myös kotona asuvia ikäihmisiä. Sosiokulttuurinen toimintatapaa on keskeistä ja sitä pyritään myös kehittämään edelleen. (Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n toimintasuunnitelma 2014, 3-4.)

Kotikunnaassa on päivittäin noin 120 asiakasta. Sen tiloissa toimii kolme ympärivuorokautista muistisairaiden hoitoon erikoistunutta yksikköä, lisäksi siellä on asuinkoti, jossa on 39 palveluasuntoa, joista osassa asuu sotainvalideja. Asuinkodin asukkaiden hoidosta vastaa Kotikunnaan oma kotipalvelu. Päiväpaikka Villa tarjoaa muistikuntoutusta muistisairautta sairastaville kotona asuville ikään-tyville. (Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n toimintasuunnitelma 2014, 4-7.) Lisäksi Kotikunnas tarjoaa fysioterapiapalveluita ja vuoden jokaisena päivänä on oma keittiö ja ruokasali avoinna (Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry Koti-kunnas 2014).

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Tutkimuksella selvitettiin miten Kotikunnaan hoitotyöntekijät kokevat talossa tehtävän vapaaehtoistoiminnan, kuinka vaikuttavana he sen kokevat ja miten he sitä kehittäisivät. Tässä haluttiin pitää mielessä se, että tutkimuksen kohteena on vapaaehtoistoiminta, jota tehdään täysin vapaaehtoisten omilla ehdoilla.

Tutkimuksen toteutuksessa käytettiin laadullista tutkimusta ja haastattelut olivat teemahaastatteluja. Haastateltavana oli kahdeksan Kotikunnaan hoitotyöntekijää. Kuusi oli muistisairauksiin erikoistuneista yksiköistä ja kaksi asuinkodin kotipalvelun puolelta.

Vapaaehtoistoimintaa ei ollut tutkittu Kotikunnaassa koskaan työntekijöiden näkökulmasta ja siksi tässä tutkimuksessa heidän näkökulmansa vapaaehtoistoinnasta on tutkimuskohteena. Tutkimustulosten avulla tuodaan uutta tietoa vapaaehtoistoinnasta yhdistykselle. Se, miten työntekijät vapaaehtoistoinnin kokevat on tärkeää, koska työtä tehdään yhteisössä, joka haluaa olla vahva kansalaisvaikuttaja ja myös tulevaisuudessa mahdollistaa ammattilaisten ja vapaaehtoisten yhteistyön.

Vapaaehtoistoiminta on ollut vilkasta Kotikunnaassa vuosikymmeniä, erityisen virkeää se on tänä päivänä. Osaksi tähän on vaikuttanut projektitoiminta, joka keskittynyt ennaltaehkäisevään työhön kotona asuvien ikäihmisten parissa. Yksi työmuoto tässä on vapaaehtoistoinnin koordinointi. Monet vapaaehtoiset ovat siis eläkeläisiä ja ikäihmisiä.

Tutkimustehtävinä oli selvittää:

1. Millaisia kokemuksia hoitotyöntekijöillä on vapaaehtoistoinnasta osastoillaan?
2. Kuinka vaikuttavana hoitotyöntekijät kokevat vapaaehtoistoinnin?
3. Miten hoitotyöntekijät kehittäisivät vapaaehtoistoimintaa?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT

5.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusote

Tutkimus oli laadullinen tutkimus, johon tiedonhankinta perustui. Metodologia perustuu fenomenologiseen tutkimukseen, jossa tutkimuskohteena on ihmisen kokemus (Tuomi & Sarajärvi 2009, 34). Laadullinen tutkimus soveltui tutkimukseen, koska se tutki työntekijöiden kokemuksia ja heidän niille antamia merkityksiä. Tutkimuksessa haastateltiin kahdeksaa hoitotyöntekijää talon eri osastoilta. Tutkimus kohteena oli hoitotyöntekijöiden kokemukset vapaaehtoistoinnasta Kotikunnaassa.

Ennen haastattelujen aloittamista tutkija vieraili eri osastoilla ja samalla muodosti käsitystä vapaaehtoistoinnin toimintaympäristöstä, asukkaista ja työntekijöistä osastoilla. Vapaaehtoisein tutustuttiin talossa heidän osallistuessa vapaaehtoisille suunnattuun toimintaan tai heidän muuten ollessa Kotikunnaassa. Haastateltavat valikoitiin osastovastaavien avulla. Osallistuminen tutkimukseen oli vapaaehtoista.

Keskeisiä metodeja laadullisessa tutkimuksessa ovat havainnointi, haastattelu ja kysely. Laadullisessa tutkimuksessa haastattelu on avointen kysymysten esittämistä valituille yksilöille tai ryhmille. (Metsämuuronen 2006, 212.) Teemahaastattelun etuna on, että tarkkojen kysymysten sijaan edetään keskeisten teemojen varassa. Siinä keskeisiä ovat ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamat merkitykset. Teemahaastattelu ei määrittele sitä, kuinka syvälle haastattelussa kunkin teeman sisällä mennään. (Hirsijärvi & Hurme 2010, 48.) Teemahaastattelu oli sopiva tutkimusmenetelmä, koska haastateltavat pystyivät eri teemoja hyödyntäen tuomaan esille kokemuksiaan vapaaehtoistoinnasta ja sen kehittämisestä.

Haastattelurunko koottiin teemojen avulla, joiden pohjalta haettiin vastausta tutkimuskysymyksiin. Teemoina toimivat nelikenttäanalyysistä tunnetut ulottuvuudet. Ensimmäinen teema oli vapaaehtoistoinnin vahvuudet. Tämän avulla

haluttiin selvittää asioita, jotka työntekijät kokivat toimiviksi ja positiivisiksi. Toisena teemana tutkittiin vapaaehtoistoiminnan heikkouksia. Kolmantena teema oli uhat vapaaehtoistoiminnassa. Neljäntenä teemana oli kehittämisen mahdollisuudet vapaaehtoistoiminnassa. Teemojen kautta haluttiin kartoittaa työntekijöiden kokemuksia erilaisista näkökulmista, jotta voitiin saada aikaan keskustelua vapaaehtoistointaan liittyvistä asioista. (Paasivaara ym. 2013, 85-86.)

Haastattelut toteutettiin työpaikalla työpäivän aikana yksilöhaastatteluina ja ne kestivät noin 30 minuuttia. Yksilöhaastattelulla haluttiin saada selville yksittäisten ihmisten ajatuksia aiheesta. Ryhmähaastattelussa olisi paremmin tullut esille haastateltavien kollektiivinen näkemys (Hirsijärvi & Hurme 2010, 61). Tässä tapauksessa se ei ollut tarkoitus.

5.2 Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmä

Haastatteluaineisto kerättiin joulukuun 2014 ja tammikuun 2015 välillä. Ennen haastatteluja toimitettiin kaikille haastateltaville kirje, jossa kerrottiin tutkijasta ja tutkimuksen tarkoituksesta (Liite 1. Kirje haastateltaville). Lisäksi valmiina oli haastattelurunko (Liite 2. Haastattelurunko). Kaikki haastattelut nauhoitettiin puhelimella, jossa oli nauhuritoiminto. Nauhoituslupa saatiin kaikilta. Haastattelujen jälkeen, haastattelut litteroitiin. Haastattelut kirjattiin kokonaisuudessaan nauhalta tekstinkäsittelyohjelmaa apuna käyttäen. Haastattelujen aikana ei tehty muistiinpanoja, koska ensimmäisessä haastattelussa sen havaittiin häiritsevän kuuntelemista.

Haastattelun teemat pidettiin väljinä, jotta työntekijöiden oma kertoma nousisi esille mahdollisimman hyvin. Lisäksi haastattelurunkoon tehtiin apukysymyksiä. Eri haastateltavien kohdalla eri teemat painottuivat enemmän haastateltavan oman kokemuksen mukaan. Joidenkin kohdalla piti esittää enemmän teemaan kohdentavia kysymyksiä, haastateltavan puheliaisuudesta ja kokemuksesta riippuen.

Haastattelujen ja litteroinnin jälkeen aloitettiin aineiston sisällönanalyysi. Siinä materiaali järjestetään muotoon, jotta johtopäätöksiä voidaan tehdä. Sisällön-

analyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää laadullisen tutkimuksen perinteessä. Sitä voidaan pitää yksittäisenä metodina tai liittää se erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Sisällönanalyysiä voidaan kuvata nimillä aineistolähtöinen, teorialähtöinen ja teoriaohjaava sisällönanalyysi. Ensimmäinen vaihe on aineiston pelkistäminen, toinen aineiston ryhmittely ja kolmannessa vaiheessa teoreettiset ilmiöstä jo tiedetyt käsitteet tuodaan osaksi empiiristä aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91,104,117.) Omassa tutkimuksessani käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä.

Haastatteluaineiston analyysitekniikat ovat mitä moninaisemmat ja siten ei myöskään ole yhtä oikeaa tapaa tehdä analyysi (Hirsijärvi & Hurme 2010, 136). Analyysivaiheessa tutkimuskysymykset ovat tärkeitä suuntaviivoja ja myös sen tiedostaminen mistä tekstissä ollaan kiinnostuneita. Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksen ydinasia. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää minkälaisia vastauksia hän saa tutkimuskysymyksiinsä. (Hirsijärvi ym. 2009, 221.) Tässä tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita tekstin sisällöstä eli siitä, mitä työntekijät asiasta ovat kertoneet.

Aineistonkeruu tapahtui teemahaastatteluilla. Teemat muodostivat aineiston ensimmäisen jäsennyksen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92-93). Kaikki mikä sisältyi kiinnostukseen järjestettiin oikean teeman alle haastattelu kerrallaan. Teemat ohjasivat siten analyysintekoa. Apuna käytettiin värikoodeja.

Edelliset työvaiheet olivat aineiston luokittelua ja pelkistämistä. Seuraavassa vaiheessa toteutui aineiston ryhmittely tulosten mukaan tutkimuskysymyksiin vastaamalla. Tutkimuskysymysten alle koottiin niihin vastaavia ilmauksia eri teemojen kautta kerätystä litteroidusta aineistosta. Tutkimuskysymyksiin vastaten syntyi aineistosta analyysiyksiköitä, jotka olivat joko samankaltaisia tai toisistaan poikkeavia. Tätä voidaan kutsua luokitteluksi tai koodaamiseksi (Eskola & Suoranta 1998, 156-157). Laadullisen aineiston analysoinnin tarkoituksena on myös informaation lisääminen. Hajanaisestä aineistosta pyritään luomaan selkeää ja yhtenäistä infoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Tutkimuskysymysten mukaan koottiin vastauksista kuviot, joista ilmenee haastatteluista esiin nousseet asiat. Tuloksissa tuotiin esille niin yleisimmin toistuneet asiat kuin myös yksittäisiä poikkeamia.

Olennaista on, että vaikka tutkija kuinka pyrkii lukemaan ja ymmärtämään aineistoaan niin häntä ohjaavat alitajuisesti omat ennakkokäsitykset. Näin ollen koodaus on lähtökohdista huolimatta aina sekoitus tutkijan ennakkoluuloja ja aineiston tulkintaa. (Eskola & Suoranta 1998, 157.)

Analyysivaiheen ja tutkimustulosten jälkeen siirryttiin kirjoittamaan johtopäätöksiä tutkimusaineistosta. Johtopäätöksiä tehdessä tuloksia peilattiin aiheesta etukäteen tutkittuun teoriaan.

6 VAPAAEHTOISET TUKEVAT ASUKKAIDEN SOSIOKULTTUURISEN ARJEN TOTEUTUMISTA

6.1 Taustatiedot tutkimukseen osallistuneista

Tutkimuksessa haastateltiin kahdeksaa Kotikunnaassa työskentelevää hoitotyöntekijää. Heistä kuusi työskenteli lähihoitaja nimikkeellä, yksi hoivaavustajana ja yksi tiimivastaavana. Kaksi haastateltavista olivat työskennelleet talossa haastattelu hetkellä noin kolme kuukautta. Useimmat olivat kuitenkin työskennelleet Kotikunnaassa jo kymmeniä vuosia, kahdeksan ja 17 vuoden välillä. Useammilla oli siis kokemusta vapaaehtoistoiminnasta useiden vuosien ajalta.

6.2 Hoitotyöntekijöiden määritelmä vapaaehtoistoiminnasta

Haastateltavia pyydettiin haastattelujen alussa kertomaan, mitä vapaaehtoistoiminta heidän näkemyksen mukaan yleisesti oli, ja mitä he luulevat sen antavan vapaaehtoiselle itselle.

Työntekijät määrittivät toiminnan olevan jotakin muuta kuin hoitamista. He kuvasivat, että vapaaehtoisia yhdisti se, että heillä oli aikaa. Vapaaehtoisten katsottiin saavan toiminnasta itse jotakin hyvää ja tekevän sitä koska pitävät siitä. Yksi mainitsi lisäksi sen, ettei siitä saa rahallista korvausta.

Tutkimustuloksia tarkasteltiin tutkimuskysymyksen kautta, joiden mukaan myös otsakkeet tulos osiossa on nimetty.

6.3 Millaisia positiivisia ja negatiivisia kokemuksia hoitotyöntekijöillä on vapaaehtoistoiminnasta?

Hoitotyöntekijöillä oli vapaaehtoistoiminnasta sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia. Positiiviset kokemukset olivat sellaisia, joiden voitiin katsoa olevan

jatkuvia ja ilmensivät vapaaehtoistoiminnan luonnetta. Hoitotyöntekijöiden positiiviset kokemukset vapaaehtoistoiminnasta (kuvio 1).

Kuvio 1. Hoitotyöntekijöiden positiiviset kokemukset vapaaehtoistoiminnasta.

Kaikkien haastateltavien mukaan vapaaehtoiset tekivät usein jotakin asukkaiden kanssa osastojen tai asuntojen ulkopuolella, kävivät yhdessä esimerkiksi talon esityksissä tai ulkoilemassa. Etenkin muistisairaiden osalta, mutta myös asuinkodin puolelta nähtiin tärkeänä se, että toiminta tapahtui osaston tai asunnon ulkopuolella, jolloin asukkaat saivat ympäristön vaihtelua ja pääsivät liikkeelle.

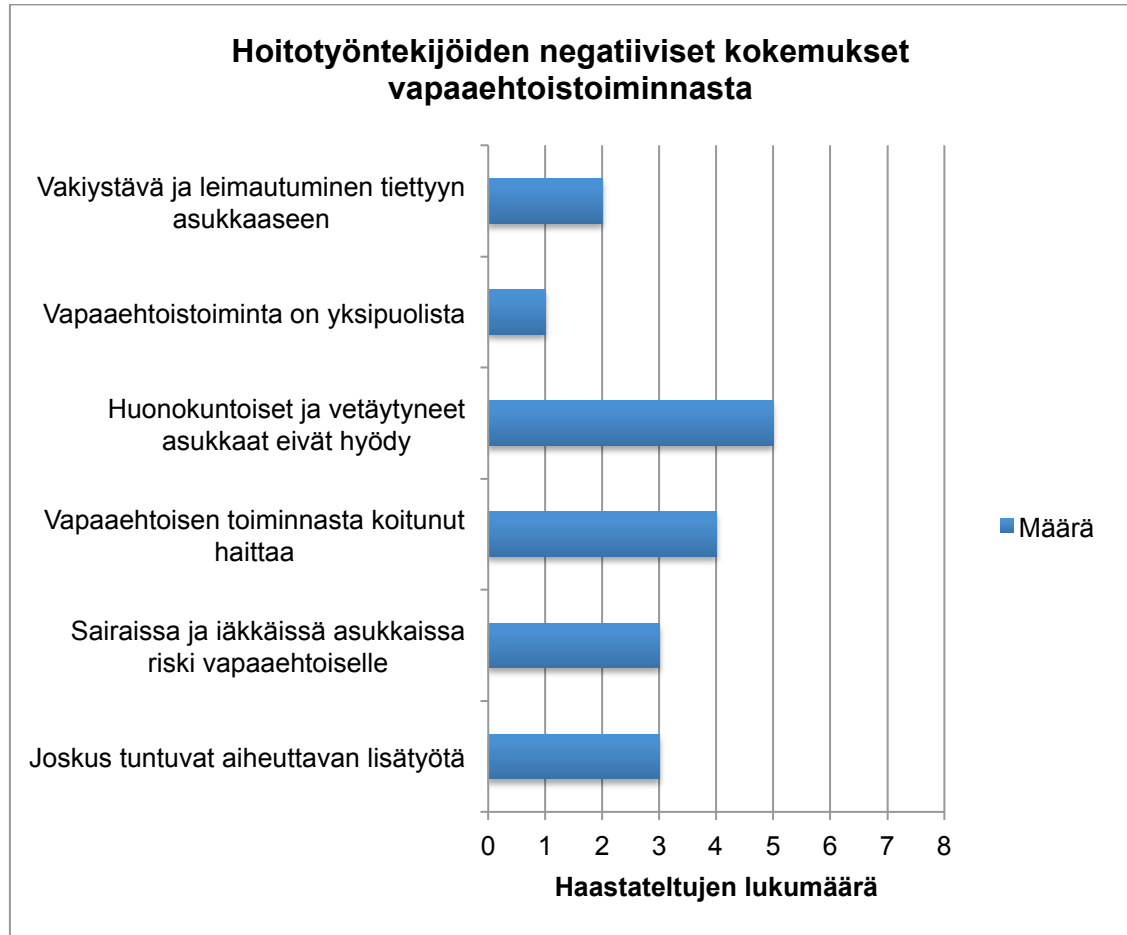
Kuusi työntekijää mainitsi vapaaehtoisten kuuluvan taloon ja heidät miellettiin osaksi yhteisöä. Yleisesti ilmapiiri vapaaehtoisia kohtaan koettiin positiivisena. Yksi työntekijä mainitsi vapaaehtoistoiminnan piristävän hoitajakin.

Vapaaehtoisia pidettiin seitsemän työntekijän mukaan itseohjautuvina. Sen katsottiin johtuvan siitä, ettei heissä ole vaihtuvuutta eikä heitä tarvitse ohjata, mikä koettiin hyvänä asia ja herätti luottamusta. Vapaaehtoisten katsottiin oppineen tuntemaan asukkaita mistä katsottiin olevan etua, kuin myös siitä, että työntekijät olivat oppineet tuntemaan vapaaehtoisia. Yksi työntekijä mainitsi lisäksi, että luottamus vapaaehtoisia kohtaan oli korkea, koska vapaaehtoiset ovat saaneet perehdytyksen omasta talosta.

Yleisesti vapaaehtoistoiminta ja ammatillinen työ nähtiin erillään, kaikki työntekijät kuvasivat vapaaehtoistoiminnan olevan jotakin muuta kuin hoitamista. Yksi toi esille, että näkee sen uhkana jos ammatillinen työ ja vapaaehtoistyö tulevaisuudessa sekoittuisi ja ne olisi tärkeää pitää erillään.

Yksi työntekijä mainitsi, että työn suunta olisi menossa hoidollisesta hoitamisesta sosiokulttuuriseen täyspäiväseen arkeen, johon ei pelkästään hoitajilla riittäneet resurssit. Vapaaehtoisten työnkuvan katsottiin olevan sosiokulttuurisesta puolesta vastaaminen ja virikkeiden tuominen asukkaiden arkeen.

Hoitotyöntekijöiden negatiiviset kokemukset vapaaehtoistoiminnasta vaihtelivat yksilöllisesti enemmän, mitä positiiviset kokemukset. Hoitotyöntekijöiden negatiiviset kokemukset vapaaehtoistoiminnasta (Kuvio 2).

Kuvio 2. Hoitotyöntekijöiden negatiiviset kokemukset vapaaehtoistoiminnasta.

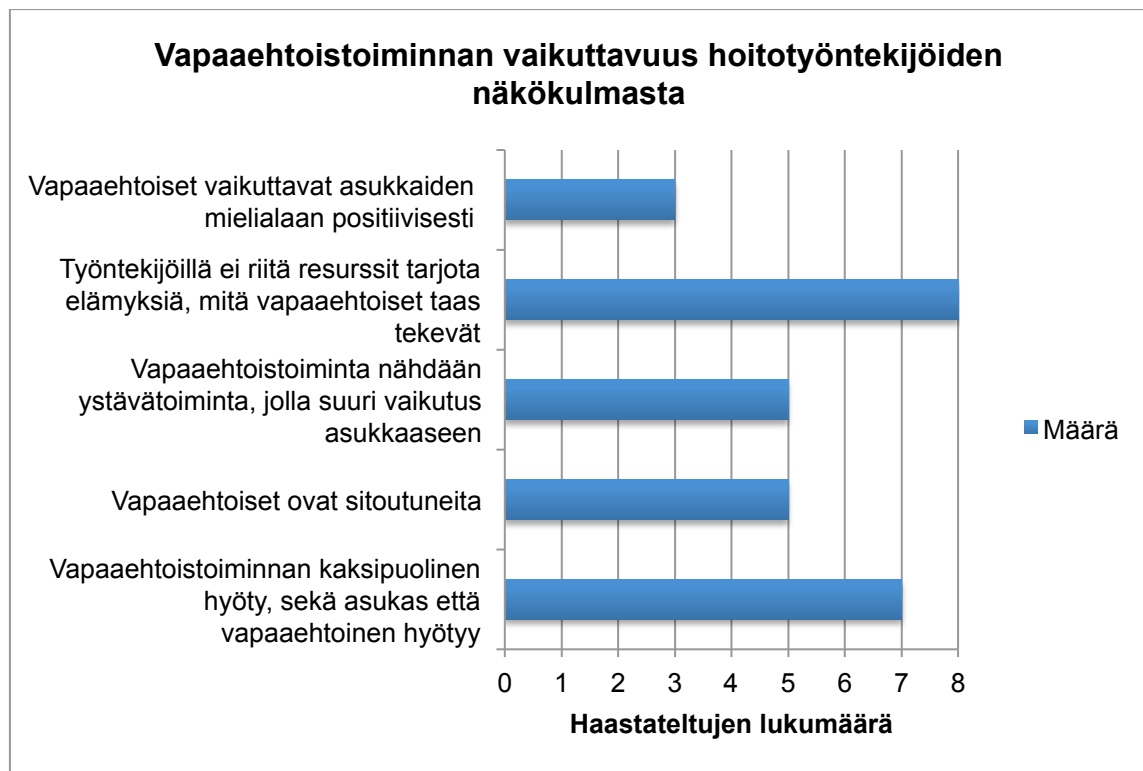
Kolme työntekijää kertoi kokemuksistaan, jolloin vapaaehtoiset olivat tuntuneet aiheuttavan lisätöitä. Vapaaehtoiset voisivat tulla yllättäen tai työntekijöiden ruokatunnilla, joka osui aikaan, jolloin usein oli myös esityksiä. Näin voitiin kokea, saavan lisää töitä.

Viisi työntekijää koki, ettei vapaaehtoistoiminta hyödyttänyt huonokuntoisia ja vetäytyneitä asukkaita, koska vapaaehtoiset toimivat pääasiassa osastojen ulkopuolella. Yksi työntekijä toi kuitenkin esille, etteivät huonokuntoiset osaisi välttämättä enää nauttia tämän kaltaisesta toiminnasta. Yksi toi esille, että huonokuntoiset voisivat nauttia esimerkiksi kirjanlukemisesta.

Uhkaavia kokemuksia tuli esille vain muutamia yksittäistapauksia. Niiden osuus oli pieni koko vapaaehtoistoiminnan ajalta, mikä on toiminut jo vuosikymmeniä.

6.4 Kuinka vaikuttavana työntekijät kokevat vapaaehtoistoiminnan?

Vaikuttavuudella tutkittiin, mikä vapaaehtoistoiminnasta teki korvaamattoman ja tekikö jokin. Vaikuttavuudella hain sellaisia tekijöitä, joilla oli positiivisia seurauksia. Hoitotyöntekijöiden kokemuksia siitä, mikä teki vapaaehtoistoiminnasta vaikuttavaa (Kuvio 3).

Kuvio 3. Hoitotyöntekijöiden näkemys vapaaehtoistoiminnan vaikuttavuudesta.

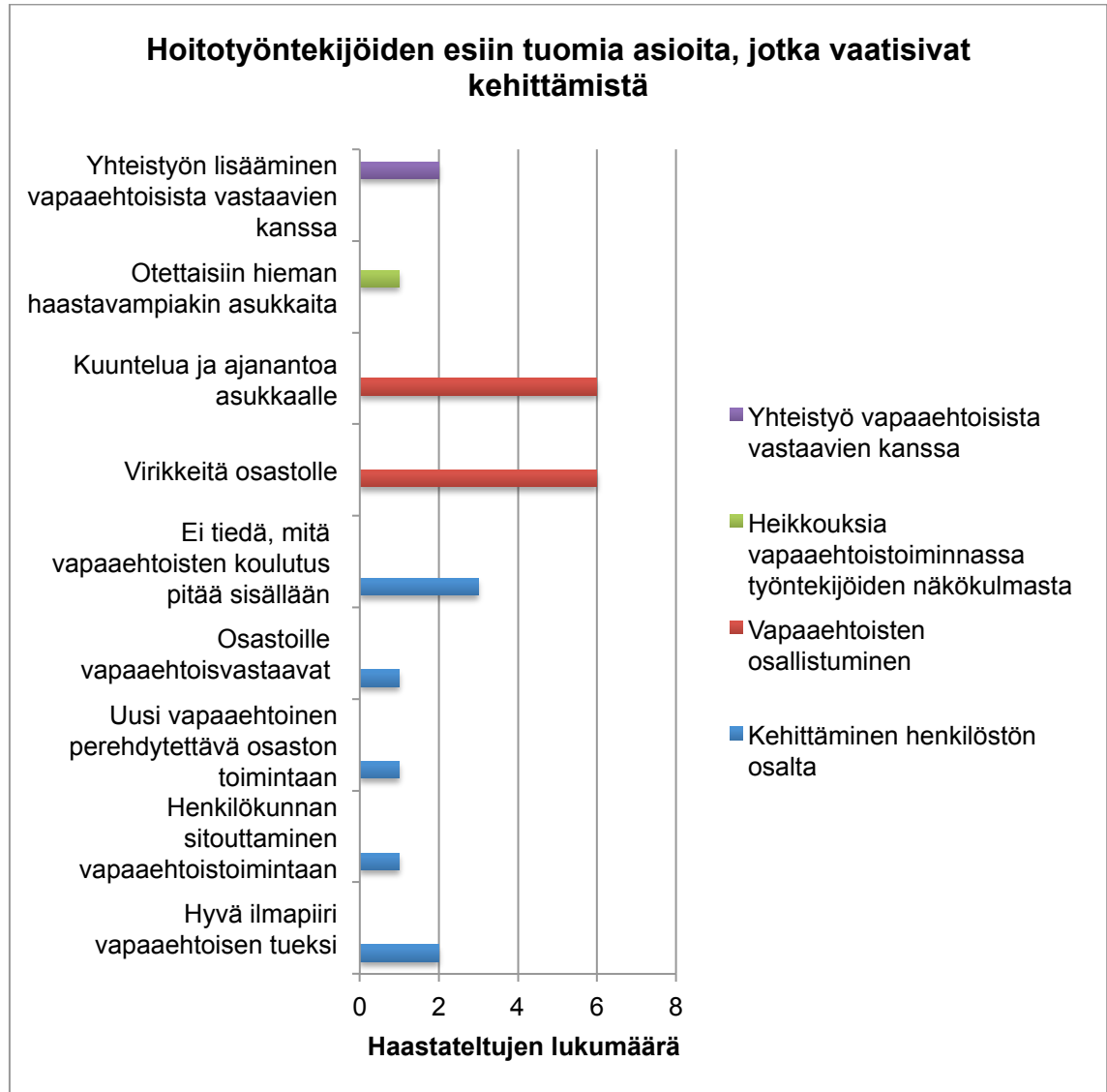
Seitsemän työntekijää katsoi vapaaehtoistoiminnan hyödyttävän sekä asukasta että vapaaehtoista. Katsottiin, että vapaaehtoistyötä tehtiin sekä siitä näkökulmasta, että se hyödytti asukkaita kuin myös vapaaehtoisen omaksi iloksi. Vapaaehtoisen ajateltiin saavan siitä hyvää oloa ja sisältöä päiviin. Kolme kuvasi toiminnan vaikutuksia asukkaan mielentilaan. Asukas piristyi ja sai kahdenkeskistä aikaa vapaaehtoisen kanssa esimerkiksi ulkoillessa. Mieli saattoi pysyä pitkään pirteämpänä ja vaikutti asukaan käytökseen positiivisesti.

Kaikki haastateltavat kokivat, etteivät omat resurssit hoitotyön rinnalla riittäneet tarpeeksi virikkeellisyyden tarjoamiseen ja sosiokulttuurisuuden mahdollistamiseen. Vapaaehtoistoiminnan avulla mahdollistettiin useamman hyväkuntoisen asukkaan vaihtelevampi arki. Työntekijät kokivat vapaaehtoiset todella arvokkaina, eikä heidän tekemää työtä koettu siten, että itse päästiin helpommalla ja vastuuta siirrettäisiin toiselle. Muistisairaita ei voida vain esimerkiksi esityksiin saattaa, vaan koko ajan pitää olla vieressä, eivätkä hoitajien resurssit riittäneet siihen. Vapaaehtoiset olivat olleet mukana myös avustamassa, kun on järjestetty suurempia tapahtumia. Tällainen suurempi tapahtuma on ollut esimerkiksi juhannustanssit Uittamon lavalla.

Viisi työntekijöistä mainitsi, että vapaaehtoistoiminta oli eräänlaista kaveritoimintaa ja vapaaehtoinen toimi ystävänä asukkaalle. Vapaaehtoiset ja talon asukkaat saattoivat tuntea toisensa jo pidemmältä ajalta. Yhden työntekijän mukaan sellaisten asukkaiden kohdalla, joilla ei käy lainkaan omaisia, oli oma vakituinen vapaaehtoisystävä todella tärkeä henkireikä. Yksi toi esille myös sen, että tämä oli tärkeää myös sellaisissa tapauksissa kun mies asukas sai miesvapaaehtoisen ystäväkseen. Yksi työntekijä koki sen huonona, että vapaaehtoisilla oli vaikeuksia, koska vapaaehtoistoiminnan haluttiin koskettavan kaikkia asukkaita tasapuolisesti.

6.5 Miten työntekijät kehittäisivät vapaaehtoistoimintaa?

Kehittämistä toivottiin henkilöstön, vapaaehtoisten ja vapaaehtoisista vastaavien suhteen. Hoitotyöntekijöiden esiin tuomia asioita, joissa olisi heidän mukaan kehittämisen varaa (Kuvio 4).

Kuvio 4. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen hoitotyöntekijöiden näkökulmasta.

Vapaaehtoisten osallistumiseen ja toimintoihin liittyen kuusi työntekijää toivoi lisää virikeohjelmaa osastolle, jolloin vapaaehtoisten tullessa osastolle suuri osa asukkaista pääsisi osallistumaan toimintaan kerrallaan. Toisaalta kuusi työntekijää toivoivat, että asukkaat saisivat kahdenkeskistä aikaa vapaaehtoisilta, tällä tarkoitettiin kuuntelua ja ajanantoa. Siten vapaaehtoistoiminnan ajateltiin tavoitettavan ehkä myös vetäytyneet asukkaat, jotka eivät lähteneet esimerkiksi kerhoihin tai esityksiin. Hoitotyöntekijöiden mukaan vapaaehtoiset haluttaisiin osallistuvan nykyistä enemmän asukkaiden arkeen. Tiedostettiin kuitenkin se, että toiminta tapahtuu vapaaehtoisten ehdoilla ja toiminta lähtee heistä itsestään.

Yksi työntekijä toi esille sen, että tarve vapaaehtoisille saattoi vaihdella päivittäin. Työntekijöillä oli tiettyjä päiviä, kuten lääkäripäiviä, jolloin ei ehditty asukkaiden kanssa seurustella. Etenkin kiireisinä päivinä toivottiin, että vapaaehtoiset voisivat vastata virikkeistä ja tästä sovittaisiin jo etukäteen.

Yksi työntekijä toivoi, että uskallettaisiin ottaa hieman haastavampiakin asukkaita. Olisi tärkeää, että Vapaaehtoiset ymmärtäisivät muistisairaiden käyttäytymistä. Ajateltiin, että mitä enemmän tietää, niin sitä paremmin pystyisi sopeutumaan erilaisiin tilanteisiin ja ymmärtäisi sairauden aiheuttavan henkilössä välillä haastavaakin käytöstä. Tällä haluttiin muuttaa sitä, ettei aina pääsisi vain ”se killtti rouva tai herra”.

6.6 Tulosten yhteenveto

Tutkimuksen tulosten perusteella voitiin todeta vapaaehtoistoiminnan olevan hoitotyöntekijöiden näkökulmasta asukkaiden virikkeellisemmän ja vaihtelevamman arjen mahdollistaja ja antavan myös paljon itse vapaaehtoistojalle. Vapaaehtoiset nähtiin työskentelevän itsenäisesti ja irrallaan hoitotyöstä. Vaikka he olivat jo nyt suureksi avuksi, näkisivät hoitotyöntekijät mielellään tulevaisuudessa heitä vielä enemmän tarjoamassa virikkeitä osastolla ja antamalla asukkaille kahdenkeskistä aikaa. Tuloksien yhteenveto numeroituna alla.

1. Vapaaehtoiset toimivat pääosin osastojen ulkopuolella ja heidän työkuvasa nähtiin on irrallaan ammattilaisten työstä.
2. Huonokuntoiset ja vetäytyneet asukkaat eivät hyötäneet vapaaehtoistoinnasta.
3. Vapaaehtoistoiminta nähtiin hyödyttävän positiivisesti sekä asukasta että vapaaehtoista.
4. Vapaaehtoiset tukivat asukkaiden sosiokulttuurisen arjen toteutumista.
5. Hoitotyöntekijät toivoivat vapaaehtoisten tuovan tulevaisuudessa enemmän virikkeitä osastolle sekä kahdenkeskisen ajanantoa asukkaalle.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

7.1 Johtopäätökset tutkimustuloksista ja kehittämisehdotus

Tutkimuksessa haluttiin selvittää millaisia kokemuksia Kotikunnaan hoitotyöntekijöillä oli talon vapaaehtoistoiminnasta, kuinka vaikuttavana he sen kokivat ja miten he sitä kehittäisivät. Tutkimuksen tekemistä johdatti tutkimuskysymykset, jotka olivat:

1. Millaisia kokemuksia hoitotyöntekijöillä on vapaaehtoistoiminnasta osastoillaan?
2. Kuinka vaikuttavana hoitotyöntekijät vapaaehtoistoiminnan kokevat?
3. Miten hoitotyöntekijät kehittäisivät vapaaehtoistoimintaa?

Työntekijöiden määritelmän pohjalta vapaaehtoistoiminnan voi katsoa rajautuvan omaehtoiseen ja vapaasta tahdosta kumpuavaan toimintaa, johon Nylund ja Yeung (2005, 15) sekä Pessi ja Oravasaari (2011, 10) myös viittaavat. Mielienkiintoista on se, että työntekijät toivat lisäksi esille ajan määritelmän ja sen, että vapaaehtoistoiminta on muuta kuin hoitamista. Tämän voisi päätellä johtuvan siitä, että katsotaan vapaaehtoistoimintaa suhteessa omaan ammatilliseen työhön ja suhteutetaan se siihen. Itsellä työ on hoitamista ja siihen ”muuhun” ei katsotaan olevan aikaa, johon vapaaehtoisella taas on.

Vapaaehtoistoiminta nähtiin asukkaiden ja vapaaehtoisten kannalta positiivisena ja tärkeänä. He toimivat tärkeinä apukäsinä asukkaiden aktiivisemmän arjen toteuttamisessa ja toivat iloa monelle asukkaalle. Tämä on erittäin tärkeää etenkin laitosasumisessa. Erilaisten virikkeiden avulla tuodaan päivään sisältöä, koska laitosasumisessa ei enää arkiaskareita suoriteta ja siksi tarvitaan tilalle muuta toimintaa. Ei siten, että vapaaehtoiset täyttäisivät tyhjyyttä vaan etsitään merkityksiä nykyhetkestä (Kurki 2007, 100).

Sosiaalipedagogiikka sopii vapaaehtoistyön taustalle ohjaavaksi teoriaksi, koska sen periaatteisiin kuuluu yhteistoiminnallisuus ja yhteistoiminnalliseen osal-

listumiseen vaikutteita luo sosiokulttuurinen innostaminen (Nivala 2010, 117-118). Vapaaehtoiset tekivät usein asukkaiden kanssa toiminnallisia asioita. Se tuli ilmi työntekijöiden kuvauksissa. Sosiokulttuurinen viitekehys vapaaehtoistoiminnassa takaa sen, että vapaaehtoiset voivat toiminnassaan toteuttaa itseään ja sitä kautta löytää sellaiset asukkaat, joilla on samat kiinnostuksen kohteet. Näen, että vapaaehtoistoiminnassa on nykyään suuret mahdollisuudet vapaaehtoisen toteuttaa itse itsensä. Yksilöllisen yhteisöllisyyden yhteiskunnassa vapaaehtoistoiminnan nähdään keskittyvän sille alueelle, joka itselle koetaan tutuksi (Nylund & Yeung 2005, 75).

Vapaaehtoisten yhteisöön kuulumisen ja sen olemassa olo on tärkeä elementti vapaaehtoistoiminnassa. Se myös sitouttaa vapaaehtoisia. Yhdessä toimimalla saadaan toiminnasta enemmän irti ja yhteenkuuluvuuden tunne merkitsee turvallisuutta. Myös Hänninen-Mykkäsen (2007, 23) mukaan vapaaehtoistoiminta tarjoaa uusia ihmissuhteita ja yhteisöllisyyden kokemuksen.

Vapaaehtoistoiminnassa on tärkeää, että on olemassa sitä organisoiva taho, joka ohjaa vapaaehtoisia. Ohjaamisella tarkoitan kehystä, jonka mukaan vapaaehtoistoimintaa toteutetaan, mutta myös konkreettisesti sitä, että on henkilö jonka puoleen vapaaehtoinen voi tarvittaessa kääntyä (vastuuhenkilö). Kotikunnaassa vapaaehtoistoiminta on hyvin organisoitua. Vapaaehtoiset ovat koulutettuja ja heillä kaikilla on suunnitelma siitä, mitä heidän tekemä vapaaehtoistoiminta yksilötasolla pitää sisällään. Se myös tekee vapaaehtoistoimijoista itseohjautuvia työntekijöiden näkökulmasta. Hyvä organisointi ja yksilöllinen vapaaehtoistoiminnan suunnitelma vapauttaa hoitotyöntekijät vapaaehtoisten ohjaustarpeesta. Lisäksi se myös suojaa ammattilaisen ammatti-identiteettiä, kuten seuraavassa kappaleessa todetaan.

Kaikki haastatellut työntekijät näkivät vapaaehtoistoiminnan irrallaan hoitotyöstä ja pitivät tärkeänä, etteivät vapaaehtoiset osallistuisi hoitamiseen. Haastateltujen työntekijöiden kuvaamassa irrallisuudessa tärkeää on juuri se, että vapaaehtoistoiminta ei sekoitu ammatilliseen työhön. Tavallaan sillä suojellaan omaa ammatillisuutta. Hoitamisessa on kyse hoitotyöntekijän perustehtävästä. Välittäjän Vapaaehtoistoiminnan mallissa tuotiin esille, että kun ammatillinen työ ja

vapaaehtoistyö toimivat rinnakkain täytyy molempien vastuut ja oikeudet määrittellä selkeästi (Punainen Risti ym. 03/04, 16).

Hoitotyön ja vapaaehtoistyön täysin irrallisena näkeminen, voi olla myös heikkous. Sosiokulttuurisen vanhustyön toimintamallissa katsotaan olevan mukana asukas, omainen, hoitotyöntekijä (hoitaja-innostaja) ja vapaaehtoistoimija (Sallila-Tähtinen 2011, 46). Kaikki työntekijät mainitsivat vapaaehtoisten olevan itseohjautuvia, eikä heidän välillä ollut varsinaisesti yhteistyötä. Sosiokulttuurisen vanhustyön toteutumiseen vaikuttaa kuitenkin muun muassa sekä hoitaja että vapaaehtoinen. Tätä kokonaisuutta ei ehkä työntekijöiden näkökulmasta hahmotettu. Tavallaan tässä nähdään vain se raja, jonka työntekijätkin toivat esille, hoitotyö ja vapaaehtoistoimijoiden tekemä sosiokulttuurinen työ. Hoitotyöntekijät tavallaan rajaavat oman työnkuvansa tarkkaan ja se on hoidollisesti painottunut. Ja siksi vapaaehtoiset joskus voivat tuntua aiheuttavan joskus lisätyötä. Omien työtehtävien suorittaminen katsotaan tulevan hoidetuksi ilman vapaaehtoisiaakin, koska vapaaehtoistoiminta on täysin ylimääräinen lisä asukkaiden ja työntekijöiden arkeen.

Se, että vapaaehtoiset ovat yleisesti ottaen iäkkäämpiä on vahvuus, sitä kautta heillä voi olla samoja elämäkokemuksia kuin asukkailla ja he voivat toimia vertaisina asukkaille. Vapaaehtoisten myötä yhdistyksellä on Seppälän kuvaamaa maallikkouteen liittyvää asiantuntijuutta (Seppälä 2011, 63). Vertaisuus perustuu samaa kokeneiden auttamiseen (Nylund 2005, 14).

Tässä tutkimuksessa eniten työntekijöiden keskuudesta nousi esille seurapidon tarve asukkaille ja lisäksi vapaaehtoistoiminnan haluttaisiin koskettavan huonompikuntoisiakin ja vetäytyneitä asukkaita. Tarve vapaaehtoisille on suuri. Heidän haluttaisiin vielä enemmän osallistuvan asukkaiden arkeen. Työntekijöiden näkökulmasta tämänlaisen pyynnön esiin nouseminen on luonnollista. Työntekijät katsovat tilannetta kollektiivisesti kaikkien asukkaiden näkökulmasta. Seurapidontarve laitoshoidossa oleville vanhuksille on varmasti suuri ja tulevaisuutta ajatellen ei tämä ainakaan vähene. Tällä hetkellä vapaaehtoistoiminnan luonne vastaa hyväkuntoisten asukkaiden tarpeisiin ja talossahan on sellaisia asukkaita joita tämä palvelee.

Vapaaehtoistoiminnan pitää olla vapaaehtoisten itsensä näköistä ja koskettaa niitä, jotka kokevat ehkä samoin. Kaikkien etu ei saa mennä sen yksilöllisyyden edelle, jota vapaaehtoistoiminta nyt enemmän kuvastaa. Toiminta huomioi tällä tavoin paremmin yksilöt. Asukkaat ovat erikuntoisia ja siksi yhteistoiminta ei ehkä olisi asukkaiden eduksi. Vapaaehtoisten kanssa voisi asiasta puhua ja toki huonokuntoisillekin ja vetäytyneille voisi toimintaa tai pikemmin aikaa mahdollisesti järjestää, mutta sen pitäisi olla omana toimintonaan muun ohella.

Vaarana vapaaehtoistoiminnalle ikäihmisten ja etenkin laitoksessa asuvien ikäihmisten kohdalla on, jos toiminnasta tulisi valmiiden tuokioiden läpi viemistä, jossa huonokuntoiset kärrättäisiin paikalle ja automaattisesti odotetaan osallistuvien asukkaiden olevan kiitollisia järjestetystä toiminnasta. Menetelmät voivat olla tukahduttavia tai vapauttavia. (Kurki 2007, 124.) On hyvä pitää mielessä sosiokulttuurisen innostamisen periaate, jossa voidaan rakentaa niin vapaaehtoisille kuin asukkaille erilaisia toiminnallisia ja virikkeellisiä työmuotoja, joiden avulla mahdollistetaan aloitteellisuus, osallisuus ja vuorovaikutuksellisuus (Nietosvuori 2008, 139-140).

Osallistumisen edellytykset ovat ympäristössä ja osallistuvissa ihmisissä. Toiminnallisten valmiuksien lisäksi on tärkeää huomioida asenteelliset valmiudet, kuten avoimuus ja ennakkoluulottomuus. (Nivala 2010, 114-116.) Henkilökunnan osalta olisi tärkeää, että vapaaehtoiset otettaisiin vastaan hyvin ja osastolla olisi positiivinen ilmapiiri. Asenne ja ilmapiirin luominen suotuisaksi sekä vapaaehtoisen auttaminen ovat asioita joihin jokaisen työntekijän tulisi pystyä ja minkä voi nähdä vapaaehtoistoimintaa edesauttavana. Yhteistyö vaatii kuitenkin sekä vapaaehtoiselta että työntekijältä joustavuutta.

Vapaaehtoistoiminta pitäisi nähdä sellaisena toimintana, mikä ei korvaa lainkaan ammatillisen työn osia ja siten vapaaehtoistyö olisi vain niin sanottu lisämauste, mutta kuitenkin niin etteivät työntekijät koe sen aiheuttavan heille lisätyötä. Hoitotyöntekijöillä oli vapaaehtoistoiminnasta hieman erilainen näkökanta kuin sitä organisoivilla. Työntekijät katsovat asukkaan parasta ja ajavat heidän yhteistä etua. Toiminnasta vastaavat pitävät keskiössä vapaaehtoisia ja asukasta.

Jos mietitään vapaaehtoistoiminnan luonnetta, ja ajatellaan siinä toteutuvan vapaa tahto ja omaehtoisuus vapaaehtoisen osalta niin silloin sen toteutumisessa täytyy huomioida toiminnan yksilöllisyys ja palkitsevuus vapaaehtoiselle ja sitä kautta asukkaalle.

Jatkotutkimus aiheena näkisin sen, miten vapaaehtoisten ja hoitotyöntekijöiden välille voitaisiin kehittää sellaisia yhteistyömuotoja, jotka eivät veisi työntekijöiden resursseja. Jos toimintaa vietäisiin enemmän osastolle vaatisi se yhteistyön lisääntymistä kuin myös se, jos kartoitettaisiin huonokuntoisten tai vetäytyneiden asukkaiden tarpeita verrattuna vapaaehtoisten tarjoamiin virikkeisiin, yhdessä vapaaehtoisten kanssa. Vapaaehtoisten ja hoitotyöntekijöiden yhteistyön kehittämisen koen tärkeäksi, koska heidän välisellä vuorovaikutuksella on merkitystä vapaaehtoistoiminnan onnistumisen kannalta ja sitä kautta asukkaiden sosiokulttuurisen arjen mahdollistamisessa. Hoitotyöntekijät ovat linkki vapaaehtoisten ja asukkaiden välillä, kun puhutaan tämänkaltaisesta kansalaistoiminnasta, Kotikunnaan vanhuskeskuksessa, jossa asukkaana ovat iäkkäät ja muistisairaat.

Olenneisinta hoitotyöntekijöiden osuudessa vapaaehtoistoimintaa ajatellen on asenne ja sitä kautta vapaaehtoistoiminnalle suotuisan ilmapiirin luominen. Vapaaehtoistoiminta hyödyttää kuitenkin suuresti asukkaita.

8 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

8.1 Laadullisen tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kuvaavat käsitteet ovat saaneet monenlaisia tulkintoja. Pääasiassa siksi, koska laadullinen tutkimus on hylännyt validiteetin ja reliabiliteetin. Ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä ja ne vastaavat lähinnä määrällisen tutkimuksen tarpeisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136-137.) Laadullisen tutkimuksen arvioinnissa on kyse tutkimusprosessin luotettavuudesta. Pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse ja näin ollen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 1998, 211.) Huolellisella tutkimusmenetelmien käyttämisellä ja niiden kuvaamisella olen halunnut tuoda esille sen, miten aineisto on kerätty ja analysoitu, jotta lukija voi pohtia tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen kohteena oli vapaaehtoistoiminta Kotikunnaassa ja haastatellut olivat hoitotyöntekijöitä kyseisestä talosta. Vapaaehtoistoiminta on toiminut Kotikunnaassa pitkään ja siitä on tehty kyselyjä (viimeisin vuonna 2013) vapaaehtoisille, mutta sitä ei oltu koskaan tutkittu hoitotyöntekijöiden näkökulmasta. Tutkimuksen avulla tuotiin heidän äänensä vapaaehtoistoiminnan osalta kuuluviin.

8.2 Eettisesti kestävä tutkimus

Aineiston keruu on alkanut syksyllä 2014 tutkimussuunnitelman tekemisellä. Aiheen valintaan vaikutti oma kiinnostuneisuus ja myös työelämän tarve, josta tuli näkökulma aiheen. Aineiston keruu tavaksi valikoitiin yksilöteemahaastattelu. Jälkeenpäin ajatellen oma kokemattomuus tutkijana uuden aiheen parissa, saattanut vaikuttaa esimerkiksi siihen, etten ole haastattelussa osannut tehdä tarpeeksi tarkentavia kysymyksiä ja siten syventää haastattelua.

Haastattelu aineisto on kerätty joulukuun 2014 ja tammikuun 2015 välillä. Haastateltavat valikoitiin osastovastaavien avulla. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroi-

tiin. Ennen tutkimuksen tekoa tutkittaville annettiin tietoa tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista ja tehtiin selväksi se, että osallistuminen oli tutkittaville vapaaehtoista. Aineiston raportoinnissa pyrittiin, ettei haastateltavia voida tunnistaa ja haastateltavien anonymiteetistä on pidetty kiinni alusta alkaen. Tutkimuksessa ei haluttu tietoisesti käyttää katkelmia haastatteluista. Tutkimusaineisto on ollut tutkimuksen teon aikana vain tutkijan käsillä ja aineisto hävitettiin tutkimuksen valmistuttua. Vastaajien esille tuomia asioita on pyritty tuomaan esille asianmukaisesti, niitä ainakaan tietoisesti vääristämättä, tähän on pyritty sisälönanalyysiä noudattaen.

Tutkimustulosten pohjalta vapaaehtoistoimintaa voidaan kehittää työntekijöiden kokemusten mukaan ja siten myös työntekijät pääsevät hyötymään tutkimukseen osallistumisesta. Työntekijöiden kuuleminen osoitti, että he ovat tärkeitä ja vahvasti heidän osuuttaan vapaaehtoistoiminnassa ja se ehkä antoi heille myös ajattelun aihetta.

8.3 Pohdinta

Tutkimusprosessi eteni suunnitellusti ja tutkimus valmistui suunnitellussa ajassa. Opinnäytetyön seminaarityöskentely on jaksottanut työskentelyä ja jokaisella jaksolla on ollut omanlaisensa tavoitteet. Jokainen vaihe on ollut tärkeä tutkimuksen kokonaisuuden kannalta. Aineiston analyysivaihe osoittautui työläämmäksi, mitä olin osannut varautua. Ensimmäistä tutkimusta tehdessä olen pitänytynyt, siinä annetussa mallissa, miten tutkimuksen tekeminen seminaarien mukaan eteni. Tavallaan se oli helpottavaa ja piti aikataulussa, mutta toisaalta se tarkoitti omalta kohdaltani sitä, että tutkimuksen kokonaisuutta ei ole osannut hahmottaa alusta loppuun heti alkuvaiheessa, mikä olisi tutkimuksen teon kannalta ollut tärkeää.

Koen oppineeni tutkimuksen tekemisestä suunnitelmallisuutta ja johdonmukaisuutta, joiden avulla voidaan hallita kokonaisuutta, esimerkiksi tutkimusta ajatellen ja tulevaisuudessa voin hyödyntää sitä oman oppimisen suhteen. Teoriassa

tutkimuksen tekeminen oli helpompaa kuin mitä käytäntö osoitti, piti osata soveltaa erilaisia asioita käytännössä.

Tutkimuksen aihe on mielestäni tärkeä ja ajankohtainen. Näen vapaaehtoistoiminnassa suuren potentiaalin tulevaisuudessa juuri sen kysynnän takia, mikä tulee suurista ikäluokista mutta myös siitä vapaaehtoistarjonnasta, joka näkyy vapaaehtoistoiminnan suosiossa. Olennaista on myös se, kuinka hyvää se teki jälleen teettää eli sen ennaltaehkäisevät vaikutukset. Tutkimustuloksia ei voida yleistää, mutta tutkimustuloksia voidaan hyödyntää osana vapaaehtoistoiminnan kehittämistä, myös muissa vanhuskeskuksissa.

Tutkimukseni käsitteet ovat sellaisia, joiden avulla voidaan ymmärtää tutkittavaa ilmiötä eli vapaaehtoistoimintaa. Tulevana sosionomina on tärkeää osata yhdistää asiat siihen yhteiskunnalliseen kontekstiin jossa työskennellään. Se on usein toiminnan taustalla voimakkaasti vaikuttava tekijä niin rakenteellisesti kuin taloudellisesti. Pitää huomioida ihmiset ja asiat yksilötasolla, mutta tärkeää on ottaa huomioon myös ympäristö, jossa toimitaan. Sosionomin tehtävät ja työ hyvin usein koskettavat sitä, että hän työssään vaikuttaa ja edesauttaa yksilöiden sosiaalistumista yhteiskuntaan.

LÄHTEET

- Avoimet Ovet –hanke 2013-2015. 2014. Hankesuunnitelma. Yhteisöllisyyttä kotona asuville ikääntyneille ennaltaehkäisevien toimintojen ja vapaaehtoistoiminnan yhteistyöllä. Tarkistettu suunnitelma syyskuu 2014.
- Baines, S.; Hardill, I. & Wilson, R. 2011. *Social Policy and Society*. Volume 10, part 3. *Remixing the Economy of Welfare? Changing Roles and Relationships between the state and the Voluntary and Community Sector*. Cambridge University Press. 338-339
- Csordás, I. 2012. *Volunteer Management in Cultural Institutions. A Practical Handbook*. Hungary: Foundation for museums and visitors.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadullisen tutkimuksen*. Tampere: Vastapaino.
- Hakonen, S. 2008. *Palvelurakenteet remontoitu*. Teoksessa: Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) *Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin*. Jyväskylä: PS –kustannus, 93-95.
- Hakonen, S. 2008. *Ikäideat käytäntöjen työkaluksi*. Teoksessa: Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) *Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin*. Jyväskylä: PS –kustannus, 33-52.
- Harju, A. 2005. *Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana*. Teoksessa: Nylund, M. & Yeung, A.B. (toim.) *Vapaaehtoistoiminta. Anti. Arvot ja osallisuus*. Tampere: Vastapaino, 58-80.
- Harju, A. 2003. *Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet*. Helsinki: Kansanvalistus-seura.
- Hirsijärvi, S. & Hurme, S. 2010. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus University Press.
- Hirsijärvi, S.; Remes, P. & Saajavaara P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, J. 2010. *Sosiaalipedagogiikka teorian ja käytännön suhteena. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2010.11. vuosikerta*. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry., 5-11.
- Järjenpää, S. 2014. *Projektsuunnittelija. Avoimet Ovet –hanke. Haastattelu 10.12.2014*.
- Kaljonen, P. 2005. *Ammatillisen kasvun kiintopisteitä etsimässä*. Teoksessa: Ranne, K.; Sankari, A.; Rouhiainen-Valo, T. & Ruusunen, T. (toim.) *Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsein kukasta toiminnan tulppaaniksi*. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu, 20-26.
- Kinnunen, T. 2009. *Vapaaehtoistoiminta ja ammatillinen työ –toisensa täydentäjiä? Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kurki, L. 2007. *Innostava vanhuus. Sosiokulttuurinen innostaminen vanhempien aikuisten parissa*. Helsinki: Oy FINN LECTURA ab.
- Kurki, L. 2001. *Kasvaminen palvelutehtävään –sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön*. Teoksessa: Eskola, A. & Kurki, L. (toim.) *Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena*. Tampere: Vastapaino, 67- 92.

Lehtinen, S.-T. 1997. Vapaaehtoistoiminta –kasvava voimavara? Näkökumia ammattityöhön. Helsinki: Kansalaisareena ry.

Liikanen, H.-L. 2011. Ikääntyminen ja kulttuuri. Kohti seniorikulttuuria. Heimonen, S.; Karvinen, E.; Pohjolainen, P.; Sarvimäki, A. & Syrén, I. (toim.) Viitattu 17.3.2015. http://www.ikainstituutti.fi/binary/file/-/id/1/fid/333_4-11.

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mykkänen-Hänninen, R. 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Nietosvuori, L. 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomin työssä. Teoksessa Viinamaäki, L. 2008. 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Anjalankoski: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. 135-142

Niinistö, S. 2015. Suomen Tasavallan Presidentin puhe Yhteisvastuukeräyksen avaamiseksi 1.2.2015. Viitattu 14.3.2015 <http://www.presidentti.fi/Public/default.aspx?contentid=320478&culture=fi-FI>

Nivala, E. 2008. Osallistuminen sosiaalipedagogisen toiminnan periaatteena. Väitöskirja katsaus. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2010. 11. Vuosikerta. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry., 111-112.

Norokallio, H. 2014. Projektikoordinaattori. Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry. Haastattelu 10.12.2014.

Paasivaara, L.; Suhonen, M. & Virtanen, P. 2013. Projektijohtaminen hyvinvointipalveluissa. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Pessi, A.B. & Oravasaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Helsinki: Yliopistopaino.

Pollari, H.; Rantanen, T.; Salminen, L.; Silén, S.; Suosaari-Vihiniemi, K.; Trei, A-L. & Uino, M. 2013. Vapaaehtoisten mietteitä Kotikunnaan toiminnasta –tyytyväisyyskyselyn tulokset. Sosiaali- ja terveysalan-projekti (AMK). Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Punainen Risti; Engel-Yhtymä; Net Effect; Opintotoiminnan keskusliitto & Suomi-Somalia seura. Vapaaehtoistoiminnan malli. Spring. Käsikirja nro 03/04 sarjasta Mahdollisuuksien työpaikka. Punainen Risti.

Raninen, A.; Raninen, T.; Toni, I. & Tomaeus, G. 2008. Mathildan muodonmuutos. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan uudet kasvot. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Sallila-Tähtinen, H. 2011. Kokemuksia sosiokulttuurisesta innostamisesta hoiva-asumisen palveluissa. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Häme: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Seppälä, H.R. 2011. Sosiaali- ja terveysjärjestöt osana julkista palvelujärjestelmää. Sosiaalityön pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopiston porin yksikkö: Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Viitattu: 29.10.2014. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82236/gradu04800.pdf?sequence=1>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6., uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry Kotikunnas. Palvelut. Viitattu 9.12.2014. www.kotikunnas.fi >palvelut

Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry. 2014. Toimintasuunnitelma.

Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry. 2013. Vuosikertomus.

Yeung, A.B. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa –ihanteita vai todellisuutta?: tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY RY.

Liite 1. Esitieto kirje haastateltaville

Hei!

Olen sosionomiopiskelija Turun ammattikorkeakoulusta. Suoritan parhaillaan opintoihini liittyvää syventävää harjoittelua Kotikunnaassa. Teen samalla opinnäytetyön, jossa tutkin hoitotyöntekijöiden kokemuksia talossa tehtävästä vapaaehtoistyöstä. Opinnäytetyöni toteuttamiseen tarvitsen kokemuksellista tietoa vapaaehtoistoimintaan liittyen. Siksi kutsun sinut haastatteluun, pvm_____ kello_____.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- Millaisia kokemuksia hoitotyöntekijöillä on vapaaehtoistoiminnasta osastoilla?
- Kuinka vaikuttavana koette vapaaehtoistoiminnan osastollanne?
- Miten vapaaehtoistoimintaa voisi kehittää?

Haastattelu kestää noin 30 minuuttia. Haastattelussa kartoitetaan vapaaehtoistoimintaa neljän eri teeman avulla. Teemat ovat vapaaehtoistoiminnan vahvuudet ja edut, mahdolliset heikkoudet ja uhat sekä millaisia kehittämisen mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnassa on.

Osallistuminen haastatteluun olisi tärkeää, tutkimuksen perusteella saamme arvokasta tietoa siitä, miten koette vapaaehtoistoiminnan toimivan osastoilla. Vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja anonyymisti. Tavataan haastattelun merkeissä, Valkoisessa huoneessa.

Terveisin

Hanna Urpo

puhelin 040 7399011

hanna.urpo@students.turkuamk.fi

Liite 2. Teema haastattelurunko

Haastateltavien taustatiedot:

- ✓ osasto, jolla työskentelee
- ✓ ammattinimike
- ✓ kuinka kauan työskennellyt kyseisellä osastolla

TUTKIMUSKYSYMYKSET:

1. Millaisia kokemuksia työntekijöillä on osastolla tehtävästä vapaaehtoistoiminnasta?
2. Kuinka vaikuttavaa vapaaehtoistoimintaa nähdään?
3. Miten vapaaehtoistoimintaa voisi kehittää?

Haastateltavan oma määritelmä vapaaehtoistoiminnasta ja siitä mitä uskot vapaaehtoistoiminnan merkitsevän vapaaehtoiselle itselle?

TEEMA 1, Mitkä koet olevan vapaaehtoistoiminnan vahvuudet ja edut?

- Oletteko tehnyt yhteistyötä vapaaehtoisten kanssa?
- Kuinka usein he käyvät?
- Mitä vapaaehtoiset tekevät (työnkuva)?
- Onko yhteistyötä ammattilaisten ja vapaaehtoisten välillä?
- Miten omaiset ovat suhtautuneet vapaaehtoiisiin?
- Mitä hyötyä vapaaehtoisista on osastollenne entä asiakkaille?

TEEMA 2, Mitkä koette olevan vapaaehtoistoiminnan heikkoudet?

- Vaihtuuko vapaaehtoiset usein?
- Pitääkö vapaaehtoisia ohjata?

- Antaako vapaaehtoistoiminta asiakkaalle voimavaroja?
- Onko vapaaehtoisilla mahdollisuus vaikuttaa osastollanne?
- Onko vapaaehtoisilla vakituinen ystävä osastolla, jonka luona he vierailevat?

TEEMA 3, Onko vapaaehtoistoiminnalle joitakin uhkia?

- Näettekö joitakin riskejä vapaaehtoistoiminnassa? (asiakkaan, ammattilaisen ja vapaaehtoisen näkökulmasta)
- Liittyykö vapaaehtoistoimintaa jotakin negatiivista?
- Uhkaavat kokemukset vapaaehtoistoimintaan liittyen?
- Onko osastollanne tullut erimielisyyksiä vapaaehtoistoimintaan liittyen?
- Tukeeko osastonne ilmapiiri vapaaehtoistoimintaa?

TEEMA 4, Näetkö joitakin kehittämisen mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnassa?

- Millaisena näet vapaaehtoistoiminnan tarpeen osastoillanne?
- Haluaisitteko ehdottaa vapaaehtoisia johonkin uuteen tehtävään osastollanne?
- Onko teistä tarvetta lisätä yhteistyötä vapaaehtoisten kanssa, tai vapaaehtois-työtä koordinoivien kanssa?

LOPUKSI: Onko vielä jotakin, mitä haluatte sanoa?